

## "בולמוס 6" – הפשיטה על האי גרין

הפשיטה על מבצר האי גרין שבצפון מפרץ סואץ התבצעה ב- 19 ביולי 1969, בעת מלחמת ההתשה. הייתה זו אחת הפעולות הקשות והמורכבות ביותר בתולדות צה"ל, והיא גם אחת הפעולות המתוחכרות והמתועדות ביותר. התחקירים היסודיים והמקצועיים נותרו זמן רב בסיווג "סודי ביותר", עד שהותרו לפרסום. פרסומים שראו אור לפני הורדת הסיווג הביטחוני התבססו בעיקר על רכילויות, שמועות ואף אינטרסים מגמתיים.

בשנת 1987 פרסם מדור היסטוריה של חיל הים, בראשות גב' ליאת לרר, חוברת המתארת את הפעולה באופן מקיף, מדויק ומפורט, עד לרמת הלוחם הבודד. חוברת זו ("החוברת השחורה") מבוססת הן על התחקירים הנרחבים שנערכו לאחר הפעולה בהשתתפות לוחמי סיירת מטכ"ל והן על מחקר מקיף שערך קורס מפל"גים בשייטת 13, בהנחיית סא"ל (מיל") אברהם זוהר, כנציג מחלקת היסטוריה של צה"ל. המחקר התבסס, בין השאר, על דוחות אישיים כתובים, שכל לוחם בשייטת 13, שהשתתף בפעולה, נדרש להגיש בסיומה.

בינואר 1995 הוציא בית הספר לקצינים של צה"ל חוברת נוספת על הקרב באי גרין, המשמשת כ"מערך שעור" בנושא פיקוד ומנהיגות. החוברת מתבססת על כל החומר הנזכר לעיל וכן על פרוטוקול דיון שנערך בפו"ם-זרוע הים, אשר דן, בהקשר לקרב זה, בסוגיות של פיקוד ובדרך קבלת ההחלטות שהיו כרוכות בניהול המבצע.

בשנת 1997 התפרסם בארצות הברית הספר **Great Raids In History**,<sup>1</sup> בו מתוארות פשיטות מפורסמות שהתבצעו ב- 400 השנים האחרונות, בארצות ובזמנים שונים. הפשיטה על האי גרין היא הפשיטה הישראלית היחידה שנבחרה להיכלל בין 19 הפשיטות שתוארו בספר. סיפור הפשיטה על האי גרין פורסם בשנים האחרונות גם בביטאונים של הצבאות האמריקאי, היווני והפולני.

בפרק זה אתאר בתמצית את ההיערכות לפעולה על האי גרין, את השיקולים והרקע למבצע, את מהלך הקרב, וכן את השפעת התוצאות של פעולה זו על האויב ועל התפתחות שייטת 13 עצמה. התיאור מתבסס, בנוסף על המקורות שנזכרו לעיל, על מחקר אישי ועל ניסיוני כמפקד הפעולה שנלחם על המבצר וכמפקד שייטת 13 באותה התקופה.

### היעד

מבצר האי גרין ניצב על שן סלע בלב ים, בצפון מפרץ סואץ, כ- 2.5 ק"מ דרומית-מערבית לתעלה. רוחבו בצד אחד 27 מטרים, רוחבו בצד השני 65 מטרים ואורכו, כולל הגשר אל ה"פילבוקס" – 145 מטרים. הוא נועד, על ידי הבריטים שבנוהו, לשמור על פתחה הדרומי

<sup>1</sup> Samuel A. Southworth (ed.). **Great Raids in History**, Sarpedon, N.Y., 1997

2.5 של תעלת סואץ . המבצר הוקף בחומות , שהזדקרו מתוך הים והתנשאו לגובה של מטרים ויותר . פאות המבצר הגובלות במים הוקפו ברובן בגדרות תיל . חלקו הצפוני, שאורכו 45 מטרים, היווה גשר שבלט מן המבצר וחובר אל מבנה בטון מעוגל, "פילבוקס", שקראנו לו "מגדל המכ"ם". הגשר נשען על חמישה זוגות של עמודי סמך עשויים בטון.

בעת הפעולה נמצאו באי כ- 100 חיילים, שישה תותחים דו-תכליתיים שהוצבו על גג המבצר (תותחים 1 ו- 2 – 37 מ"מ, ותותחים 3, 4, 5 ו- 6 – 85 מ"מ), מכ"ם (אשר במהלך הפעולה התגלה כמכ"ם דמה) וכ- 20 עמדות של מקלעים בינוניים, מקלעים כבדים ותותחים קלים, שהיו פזורים בכל חלקי המבצר. במעגל ההגנה הרחוק יותר היו כוחות ארטילריה כבדה ש"כיסו" את האי, וכן ספינות ומטוסי קרב, שהיו מסוגלים להצטרף לקרב בתוך 60 דקות.

### **הרקע למבצע**

בפרק המבוא תואר הרקע הכללי שהוביל למבצע. כאן אסקור בקצרה את עיקרי האירועים וההחלטות שקדמו לפשיטה על המבצר.

במארכ 1969 היו תקריות קשות לאורך התעלה ואבידות כבדות נגרמו לצה"ל. חודש לאחר מכן, ב- 20 באפריל, בצעה שיטת 13 סיור ימי חשאי מקדים באי גרין ("להב 32"), שהגיע למרחק של מגע יד עם קירות המבצר. הסיור נערך על בסיס תוכנית עקרונית שגובשה לקראת ביצוע אפשרי של פשיטה קרקעית, שכן תחילה שקלו לבצע סוגי פעולה שונים, כגון מיקוש המעגן של המבצר, הפצצה או הפגזה, וכיו"ב. הסיור באי גרין הניב את התוצאות הבאות:

- נמצאו נתונים שאימתו את ההנחה שניתן לבצע פשיטה קרקעית.
- גובשה תוכנית מגירה, להוצאה לפועל אם ייווצרו הנסיבות ויבשיל הצורך. במקביל, הוחל בניסויים ואימונים, שכללו פיתוח שיטות, אמצעים מיוחדים וטכניקות קרב, שיתאימו לביצוע פשיטה קרקעית ביעד ייחודי זה.

במאי בוצעו תצפיות מעקב ימיות וקרקעיות על היעד, אך במרחק רב ממנו. ב- 13 במאי בוצע בתעלה מארב של סיירת מטכ"ל, בסיוע שיטת 13. המארב לא הצליח, קצין מהסיירת נהרג והכוח נסוג מבלי שהמשימה בוצעה.

בשלב זה החליטה מערכת הביטחון לשנות את מדיניות הפעולות נגד מצרים ולהגביר את עוצמתן.

זמן קצר לאחר מכן, ב- 19 מאי, בוצע סיור בתחנת המכ"ם שבחצי האי עדבייה, כ- 5.5 ק"מ מהאי גרין, וב- 20 ביוני ביצעה שיטת 13 פשיטה מהים על תחנת המכ"ם במוצב החוף שבעדבייה. המוצב נפגע קשות וכל הכוח המצרי הושמד. הייתה זו, כזכור, הפשיטה הראשונה מסוגה - פשיטה על יעד מוגן בחזית המצרית - בתולדות צה"ל בכלל ובימיה של

שייטת 13 בפרט. ההצלחה שהושגה בפשיטה הגבירה את אמון המטכ"ל ביכולתה של שייטת 13.

ב-10 ביולי הוצגה לרמטכ"ל תוכנית פשיטה על מועדון הקצינים המצריים ומחנה חר"פ שעל שפת האגם המר, על ידי מח"ט 35, אל"ם חיים נדל. התוכנית התבססה על כוח לחימה של יותר מ-40 צנחנים, מובלים בסירות גומי על ידי שייטת 13. הפתרונות לטיפול במוקשים שזרעו המצרים כמכשול על שפת האגם, שהוצגו לרמטכ"ל חיים בר-לב, לא הניחו את דעתו, ובו במקום הוא הודיע על העברת ביצוע הפעולה לשייטת 13, שלדבריו "הוכיחה את יכולתה בביצוע פשיטת חי"ר מהים" (שלושה שבועות קודם לכן – בעדבייה). האמון בשייטת, שהופגן בפורום נכבד זה, חיזק אותי להמליץ לאלוף אברהם בוצר, מפקד חיל הים דאז, להציע לרמטכ"ל (בלשכתו ולא בפורום מלא) תחליף לפשיטת הצנחנים – פשיטה על האי גרין. באותה עת, הרמטכ"ל לא השתכנע לעשות זאת.

באותו היום אחרי הצהריים פשטו המצרים על מוצב המזח בפורט תוופיק. שבעה חיילי צה"ל נהרגו, חמישה נפצעו, אחד נשבה ושלושה טנקים נהרסו. פשיטה זו, בנוסף לפשיטה המצרית על מעוז מול איסמאעיליה, שלושה ימים קודם לכן, סימנו מגמה מסוכנת. לנוכח השתלשלות זו, הצעתי שוב, הפעם לראש אג"ם, אלוף דוד אלעזר ("דדו"), את רעיון הפשיטה על האי גרין. "דדו" השתכנע ש"פיצוח" יעד מסוג זה יעצים את המסר למצרים ויחזק את כוח ההרתעה ההולך ונשחק של צה"ל. הוא העדיף לצורך זה את הפשיטה על האי גרין על פני פשיטה ביעד אחר. הוא גם לקח על עצמו לשכנע את הרמטכ"ל לאשר את ביצוע הפעולה, והנחה אותי להתחיל באימונים.

מעבר למסר ההרתעה למצרים, שהיה עיקר מטרת הפעולה באי גרין, העדפתי את הפשיטה על המבצר מסיבות מעשיות נוספות, שחיזקו בי את תחושת הביטחון בהצלחתה: היו באותו זמן ברשותנו לא יותר מ-20 לוחמים מן הקו הראשון, מאומנים בלוחמת חי"ר, בעוד שלצורך הפשיטה המתוכננת באגם המר נשענו הצנחנים על למעלה מ-40 איש. בנוסף לכך, לא היה לנו די זמן להכין את הפשיטה באגם המר, בעוד שהצנחנים של אל"ם נדל כבר התאמנו לקראתה למעלה מחודשיים. לעומת זאת, היו לנו תוכנית מגירה שהתבססה על הסיור באי גרין, וכן שיטות ואמצעים מיוחדים שפיתחנו, וניסויים, אימונים ותצפיות שכבר בצענו. כמו כן, הכרנו היטב את זירת הפעולה בעקבות סיור ופיצוץ "אי הדלק", סיור באי גרין ותקיפת עדבייה, וצברנו ביטחון רב מהפשיטה על עדבייה. רמת הלוחמים בשייטת הייתה אז בשיאה והערכתי שבכוחנו לעמוד כראוי באתגר הפשיטה. היינו מורגלים בשיתוף פעולה טוב עם סיירת מטכ"ל, ובעיקר עם מפקדי הצוותים שלה, ועל כן הערכנו שגם נוכל להכפיל את הכוח שלנו ב-20 לוחמים של הסיירת.

ביום שבת, 12 ביולי, שלושה שבועות לאחר הפשיטה על עדבייה, הוצגו עיקרי התוכנית לרמטכ"ל. אני מוניתו כמפקד הפעולה, סיירת מטכ"ל צורפה ככוח משלים והתחלנו בסדרת אימונים שיטתית לקראת המבצע, שנמשכו תשעה ימים. במהלך נוהל הקרב גובשו הערכות

מצב שוטפות, נמצאו פתרונות לבעיות שעלו ועודכנו תוכניות פעולה, כלקחי מידע נוסף שהגיע, וכן כתוצאה של ניסויים ואימונים שבוצעו. על טיב ההכנות במהלך נוהל הקרב כתב תא"ל עמי איילון, ב- 18 במארס 1987:<sup>2</sup>

גם בשחזור לאחור היה זה נוהל הקרב הטוב ביותר בו השתתפתי אי פעם. המש"ט דאז, זאב אלמוג, היה מעורב בכל פרט מפרטי התכנון וההכנות והצליח לשתף את היחידה כולה בתכנון ובהתלבטויות המקצועיות הכרוכות בו. פרטים, כגון כיוון הגעה, יצירת הסחה מדרום, הובלת הכוח, פרטי הציוד הקריטיים וכו', היו נושאים לדיונים אשר נערכו ואשר סוכמו לאורך האימונים שקדמו לביצוע. כתוצאה מכך, בערב ביצוע הפעולה הכרנו את היעד על בוריו, לפחות את כל אותם פרטי מודיעין שהיו בהישג יד, והגענו לתיאום והבנה של המקרים והתגובות בצורה מושלמת.

### מטרות הפשיטה

המטרות האסטרטגיות שהפשיטה על האי גרין נועדה להשיג היו חיזוק כוח ההרתעה של צה"ל וגמול על הפשיטה המצרית במוצב המזח בפורט תוופיק, ב- 10 ביולי. הבנו, כי מטרת חיזוק כוח ההרתעה תושג, במקרה זה, על ידי הוכחת עליונותו של הלוחם הישראלי המסתער ולא על ידי הטכנולוגיה האמר יקאית - ובכלל זה מטוסי "סקיי הוק" שהגיעו באותו זמן לצה"ל - כפי שהדבר נתפס על ידי המצרים. "פיצוחו", כאמור, של מבצר כה מוגן וחמוש כמו האי גרין, אשר הצטייר בעיני המצרים כיעד שאינו ניתן לחדירה, אמור היה, אפוא, לערער תפיסה-אמונה זו שלהם.

נוכח דברים אלה, הופתענו להיווכח שמייד עם תום הפשיטה על האי גרין, הפציץ חיל האוויר את גזרת תעלת סואץ ("מבצע בוקסר"). הייתה זו ההפצצה המסיבית הראשונה שלו לכל אורך חזית התעלה ולא בעומק מצרים. כך נוצרה סמיכות פרשיות שלא עלתה בקנה אחד – לא עם המדיניות המשתקפת מן המסר למצרים ומהיתרון הגלום בתפיסת "ההסתערות של הלוחם הישראלי", ולא עם הגדרתה של "פעולה מיוחדת", דהיינו, פעולה המתבצעת מאחורי קווי האויב עם כוח קטן יחסית ואמצעים מעטים, במטרה להשיג יעד בעל ערך צבאי ו/או מדיני רחב.

כמפקד הפשיטה על האי גרין, לא הייתי מודע כלל לתכנונו של מבצע "בוקסר", אך משנודע לי עליו, למחרת הפשיטה, חשבתי – וכך אני סבור גם היום – שהצמדת ההפצצה של חיל האוויר בחזית התעלה לפשיטה שלנו על האי גרין הייתה טעות מבחינה אופרטיבית. ההצמדה של שתי הפעולות בזמן ובגזרה יצרה מצג כאילו שתיהן היו שני פרקים הקשורים זה בזה, בעוד שבפועל הן סתרו זו את זו באופיין ובאפקט שהן אמורות היו להשיג. בדיעבד

<sup>2</sup> "בולמוס 6" – הפשיטה על האי גרין, ליל 19 - 20 יולי 1969, מפקדת חיל הים, מדור היסטוריה, 7 באוגוסט 1987, עמ' 75.

הסתבר, שרישומן של שתי הפעולות היה מצטבר, והן הובילו לשינוי הרצוי אצל המצרים בהכרת יתרון כוחו של צה"ל.

### הבעייתיות בתכנון הפשיטה

הפעולה על האי גרין הייתה מורכבת מארבעה שלבים: ההגעה ליעד; פריצתו; טיהורו; ופינוי היעד והנסיגה. בכל אחד משלושה שלבים אלה היו קשיים ידועים מראש, שהיה עלינו לתת להם מענה:

- **בשלב ההגעה ליעד** היו קשיים שנבעו ממיקומו (אי בלב ים). קשיים אלה הולידו שאלות כמו: איך מגיעים לאי? איך משנעים אליו שתי קבוצות לוחמים משתי יחידות שונות ועם התמחויות שונות, בחשאי גמורה, בהפתעה וברצף אחד, עד לשלב הפריצה וההשתלטות? המבצע המשולב, של פעילות בצלילה (המוגבלת בנשיאת משקל ועלולה לפגוע באמינות הנשק והתחמושת) ולחימה ביבשה (המחייבת נשיאת נשק וחגור מתאים), חייב תכנון מדוקדק של מהות הצידוד שיסאו הלו חמים ואמינותו. בסיוור המקדים למבצע אותר, 140 מטרים מדרום ליעד, תמרור בטון ימי. חשבנו, שהאש שתופעל על ידינו מכיוון זה יכולה להקל על "הגל הראשון" לפרוץ ליעד, עד ליצירת מאחז והשתלטות על השטח החיוני שלו. גג התמרור היה משטח חשוף לאש שיכולה להגיע מדרום האי; היה צריך, לפיכך, לתת מענה לאופן שבו יגיע הכוח אל התמרור, לצורת ההתמקמות שלו, כך שלא יהיה חשוף לאש, לצורת ניהול הקשר אתו ולתפקיד הלוחמים בנקודה זו.
- בתכנון **שלב הפריצה**, הקשיים נבעו מצורת המבנה (גוש מבוצר, צפוף ומסובך), מרמת הכוונות בו, מכמות החימוש של הכוח השומר על האי ומהקושי של החדרת הכוח ליעד – הן בשל העובדה שדובר בקבוצה גדולה של לוחמים, והן מכיוון שהכוח הפורץ צריך היה לעלות לאי ישירות מן המים, בחשאי ובהפתעה גמורה.
- הקושי **בשלב הטיהור** נבע מתמונת המצב במבצר עצמו. המבצר היה בנוי מחדרים רבים, מאולמות ומכוכים למסתור. היו בו כ- 100 חיילים ערניים שאיישו את העמדות הרבות. בעמדות היו תותחים, מקלעים בינוניים ומקלעים כבדים. כן היו בו חומות וסבך של גדרות תיל. מיקום היעד לא הותיר לאויב כל אפשרות מילוט ממנו. ידענו בעת התכנון, כי הפריצה, הלחימה והטיהור יהיו קשים ומסובכים. היה ברור, שמרגע הפריצה ועד תום הלחימה לא תהייה לחיילים המצריים ברירה אלא להילחם על נפשם, וכי אילוץ זה יעצים את הקשיים שיעמדו בפנינו, ולכן יש לתת להם מענה. בנוסף לכך, היעד היה מוקף בהגנה סביבתית, ובכלל זה בארטילריה כבדה, במטוסי קרב ובספינות משמר, ולא מן הנמנע היה שתונחת אש מכיוון זה על האי עצמו לאחר שנשתלט עליו, וגם על כל תגבור של כוחות.

- את שלב הפינני היה צריך לתכנן כך שייעשה מהר ככל האפשר , ובעיקר שפינוי הנפגעים והלוחמים שסיימו את תפקידם בלחימה יתנהל תחת בקרה , כך שאיש לא יישאר מאחור. נדונה האפשרות, שכאשר יתברר למצרים שאנו נסוגים ואיננו מתכוונים להחזיק באי, הם יפעילו אש ארטילרית על נתיב הנסיגה. אי לכך, היה צריך לתכנן
- את הפינני והנסיגה כך, שריכוזים של כוח לא ייחשפו להיפגעות.

ארבעה עקרונות הנחו אותנו בתכנון ובביצוע הפעולה , ובהם ראינו תנאי להגשמת המשימה ולצמצום מספר הנפגעים:

- תפיסת האויב בהפתעה מוחלטת בעת הפריצה ליעד.
- קיום לחץ מתמיד על האויב בכל מהלך הלחימה.
- פינוי מוקדם ככל האפשר של נפגעים ושל לוחמים שסיימו את תפקידם בלחימה . פינוי כזה מהיעד יתנהל תחת בקרה , והשיגור חזרה בנתיב הנסיגה ייעשה בצוותים קטנים ועצמאיים, כך שהם יהיו חופשיים לנוע במהירות.
- ניצול מתוכם ויעיל של טכניקות הלחימה המיוחדות של שיטת 13, שיותאמו לתנאי השטח הייחודיים.

### תכנון והכנת המבצע

תהליך התכנון של המבצע חייב אותנו להתקדם במסלול של "ניסוי וטעייה", עד לגיבוש הטכניקות והשיטות שיספקו את הפתרונות המתאימים. כמו שקורה במצבים מסוג זה, כמעט כל פתרון שנמצא לבעיה אחת הוליד בעיות חדשות, ששוב חייבו מתן פתרון ומענה נוספים. תהליך גיבושה של תוכנית המבצע נעשה בהתאם למאפייני הפעולה, וברוח ארבעת העקרונות והנגזרות מהם.

### שלב א': ההגעה ליעד ופריצתו

תכנון מסע ה התקרבות קבע שכל הכוח הלוחם על היעד ינוע מראס מסלה ב- 12 סירות גומי, בחלוקה לשני כוחות: "כוח הפריצה/המאחז"<sup>3</sup> של שיטת 13, שיכלול 20 לוחמים, ינוע בחמש סירות גומי סימן 5, וכוח הטיהור של סיירת מטכ"ל, שיכלול 20 לוחמים, וכן רופא, חובש ומפקד הפעולה, ינוע בשבע סירות גומי סימן 3. שני הכוחות ירוכזו בשתי קבוצות סירות הגומי וינועו צפונה בזה אחר זה בקרבת החוף, ובמקביל לו, במבני תנועה המאפשרים שליטה. הם יגיעו עד למצוף ה "ביקון" – 1,600 מטרים מהיעד. ה"ביקון" יישמש נקודת היערכות והמתנה לקראת חדירה ליעד. נתיב התנועה ונקודת המתנה אמורים היו להבטיח

<sup>3</sup> המונחים "כוח המאחז", "כוח הפריצה" ו"הגל הראשון" מתייחסים לאותו הכוח של שיטת 13 שלחם על היעד. השימוש בכל אחד מהמונחים הוא בהתאם לתוכן ולהקשר.

אי-התגלות. בנוסף, "חזיר" אחד, ובו שלושה לוחמים וכלי נשק, ייצא מראס מסלה וינוע עצמאית עד לתמרור הימי שמדרום ליעד ויפעל ממנו ככוח רתק והסחה.

במסגרת תכנון התנועה מנקודת ההיערכות אל היעד, ערכה השייטת ניסוי שנועד להוביל את 20 לוחמי כוח הפריצה בצלילה, בשלושה "חזירים", עד סמוך ליעד, כשחלק מהלוחמים נמצא בשכיבה על גב הכלי. הניסוי לא הצליח. הסיבה לכך הייתה העובדה, שלא ניתן היה – בגלל מגבלות ראות – לשמור על מבנה מקובץ של שלושה "חזירים" מתחת למים.

הצורך במניעת התגלות טרם הפריצה ליעד הותיר את סי רת הגומי כחלופה האפשרית היחידה לשמש כלי תובלה לכמות כזאת של לוחמים. חלופה זאת אילצה אותנו, עם זאת, להוריד ממנה את הלוחמים למים במרחק של לפחות 900 מטרים מן היעד. התכנון היה, שבתחילה תיעשה ההתקרבות בשחייה קבוצתית, ובהמשך הדרך ינועו כולם יחד בצלילה. לביצוע הצלילה הקבוצתית פותחה טכניקה המבוססת על 10 זוגות לוחמים צוללים (בדרך כלל, בגלל מגבלות ראות ושליטה, מתבצעת הצלילה במסגרת זוג לוחמים אחד בלבד),

שיתקדמו תחת המים במבנה מקובץ; חבלי התקשרות יחברו בין פרקי כפות הידיים של הלוחמים לבין חבל מרכזי ארוך אחד, והם ינועו תחת המים בהיותם ערוכים משני צידי החבל המרכזי. התקדמותם במים תהייה משולה לתנועה של "מרבה רגליים" על הקרקע. המבנה המקובץ של 20 לוחמים, הנעים בצלילה באפילת הלילה, היה צעד הכרחי, בעיקר בקטע האחרון הקרוב אל היעד כדי 150 מטרים, וזאת כדי לבצע את החדירה החשאית לתוכו. לוחמי סיירת מטכ"ל יכולים היו להגיע ליעד רק בסירות גומי. עם זאת, הגעה של סירות גומי ליעד לפני שלב החדירה עלולה הייתה לסכן את ההפתעה והחשאיות. אי לכך, הוחלט לחלק את הכוח הפושט כולו לשני גלים: "הגל הראשון", של 20 לוחמי כוח הפריצה ו"המאחז", יגיע בצלילה, וה"גל השני", של לוחמי סיירת מטכ"ל, שנועד להשלים את טיהור היעד, יגיע עם סירות הגומי.

אחד התנאים להצלחת המבצע היה ההסתערות ויצירת לחץ בלתי פוסק על האויב במשך כל זמן הפעולה. לפיכך, נקבעה התוכנית הבאה: מתוך 12 סירות הגומי שישאו את כל הכוח הפושט ויגיעו עד למצו ה"ביקון", חמש סירות סימן 5 בלבד, ועליהן לוחמי "הגל הראשון", יתקרבו באיטיות, במקובץ ולזמן קצר לכיוון היעד, ויורידו אותם למים במרחק של 900 מטרים ממנו. לאחר ההורדה יחזרו חמש הסירות לעמדת ההמתנה במצוף ה"ביקון", וימתינו שם עם לוחמי "הגל השני" של סיירת מטכ"ל עד שמפקד לוחמי "הגל הראשון" יקרא להם לחבור אליו ליעד<sup>4</sup>.

<sup>4</sup> אין ספק, שאילו היו ברשותנו 20 צוללים/פושטים נוספים, היינו מעדיפים לשלב אותם במקום את סיירת מטכ"ל ב"גל השני". אילו היה "הגל השני" מורכב משחיינים, הוא יכול היה להגיע בשחייה לקרבת היעד ולהמתין במרחק קצר (כ- 200 מטרים) מבלי שיגלוהו, ומייד עם חיתוך הגדר יכול היה להצטרף אל "הגל הראשון". מצב זה היה מבטיח גם יתר חשאיות וגם רציפות בין שני "הגלים".

הבעיות שעלולות היו לצמוח מנקודת התפר הזו בין שני הכוחות הובילו לחלוקה של תנועת "הגל השני" ליעד לשני שלבים מובהקים:

- קבלת דיווח ממפקד כוח "המאחז" על ביצוע שלב הפריצה . זאת, כדי לאותת ל "גל השני" להתקרב לטווח של 500 מטרים מהיעד.
- קבלת דיווח על תפיסת המאחז מפי אותו מפקד , כדי ש "הגל השני " יחבור לכוח הפורץ.





בתכנון המבצע הוחלט גם לנצל את סירות הגומי כדי לשאת אל היעד , במהלך הלחימה , תוספת של תחמושת, חומרי חבלה ומכשיר קשר לפיקוד.

לכל צולל/פושט בשיטת יוצר וסופק חגור מיוחד , שאיפשר לו לשאת על גופו בו-זמנית הן את ערכת הצלילה והן את ערכת לוחמת החי "ר", ובכללה הנשק והתחמושת . ערכת החי "ר" הוצמדה לחזה, בעוד שמכשיר הצלילה נישא על הגב, בעזרת כתפיות חדשות שחוברו לו. קני הנשימה ופיית מכשיר הצלילה הועברו לפנים, מעל לראש, כדי לחבר את הפייה אל הפה. את המכשירים אמורים היו לפרוק מעל הגוף בעודם מתחת למים , לרגלי היעד . עם פירוקם, הלוחמים היו אמורים להשחיל אותם על חבל ההתקשרות המרכזי , כדי לשמורם ולאספם במרכז לסירות בעת הפינוי מהיעד. הטלפיים (ספירי שחייה קטנים), שיוסרו מנעלי הספורט שעטפו את כפות הרגליים , נועדו להיות מוצמדים אל הירכיים , באמצעות גומיות שהיו מחוברות לחגור, ולהישאר לצידי הגוף בכל מהלך הלחימה.

הייתה זו הפעולה הראשונה , שבה 20 לוחמים אמורים היו להגיע ליעד בצלילה . הדבר קיים ליצור אצלם ביטחון בא מינות הכלים והתחמושת שבשימושם . איטום הנשק והתחמושת נגד חדירת מים דרש פתרון מיוחד. בסופו של דבר, ההחלטה שנפלה כללה:

- שימוש ברובי "קלאצ'ניקוב" ובתתי-מקלעים "עוזי", שהוכחו כאמינים לאחר שנעטפו בניילון על ידי הלוחמים.
- התחמושת (כדורים ורימונים) נאטמה בתעשייה הצבאית ובחיל החימוש , ובבדיקה בשיטת 13 בתוך תא לחץ (למרות זאת, במהלך הפעולה התעוררו בעיות עם רימוני היד).
- נרכשו רימונים הולנדיים קטנים , שאטימותם הייתה טובה , ובזכות גודלם הקטן ניתן היה לקחת כמות רבה מהם.
- בזוקת אר-פי-ג'י ומטען פריצה "בונגלור" נעטפו על ידי הלוחמים בתוך תיקי ניילון אטומים למים והותאמו לנשיאה בצלילה.

## התמרור הימי

מטרתו העיקרית של "כוח הרתק" הייתה להסיח ולרתק את האויב לעמדותיו הדרומיות (לאו דווקא לחסלון), כדי להקל על הכוח הפורץ מצפון. לצורך שמירת החשאיות בהגעה של חוליית הרתק וההסחה אל התמרור, התקבל הרעיון של אילן אגוזי, לפיו היא תגיע למקום ב "חזיר". אנשי החוליה יקשרו את ה"חזיר" לרגלי התמרור, בצד החסוי מן היעד, ויתמקמו עליו בחשאי.

כדי לא להיפגע מאש פגזי האויב , חושבה זווית ההרכנה של תותחי 85 מ"מ כלפי גג התמרור, ונמצא שמסלול תעופת הפגזים הוא מעל לעמדה . המקלעים הכבדים של האויב שבאגף זה אמורים היו להיות מנוטרלים באש "כוח הרתק". אם אש האויב תסכן את החוליה, יוכלו אנשיה לתפוס מחסה מאחורי תמרור הבטון.

בכדי שהנשק המגיע ב "חזיר" לא יתקלקל עקב הימצאותו בתוך המים , נבחרה לשימוש בזוקה בלגית (שלל), שמנגנונה מכני ואינו מושפע ממים, ושטווח הירי שלה ארוך מן הבזוקה התקנית.

### **מועד הפריצה ליעד**

מכיוון שהמבצע התבסס, בין השאר, על התקדמות בצלילה, היינו חייבים לקחת בחשבון את תנאי הים במקום. בהתאם לכך תוכננה ההגעה ליעד בשעה שהגאות נמצאת בשיאה, וזאת מהסיבות הבאות:

- בשעת גאות נוצרת שכבת מים גבוהה למדי, המאפשרת להתקרב עד לשפת המבצר. בזמן השפל קטע זה רדוד וחשוף.
- שעת שיא הגאות היא גם שעת הרגיעה בזרמי הגאות (הזרמים הופכים כיוון), ולכן לא תהייה השפעה של הזרם על ההתגנבות לשפת המבצר בשעה זו. הסיוור המקדים של ה-20 באפריל תוכנן ובוצע בכוונת מכון בשעת הגאות, כדי לוודא שהנתונים שהוזכרו נכונים. ואכן, בסיוור המקדים לא היו זרמים, כשם שלא נמצאו זרמים בסיוור ובמבצע ב"אי הדלק" שבקרבתו.

בספרי האדמירליות הבריטית, בהם עיינו בעת התכנון, לא מצאנו רישום פרטני על אופי הזרמים בקרבת האי גרין. בדיעבד הסתבר, שהזרמים שם הם כנראה תוצר של תופעה מקומית לא סדירה, שמקורה בטופוגרפיה של קרקעית הים המקיפה את האי ובגורמים סביבתיים משתנים.

בהתאם לתכנון ועל בסיס הנתונים שנאספו, הוקצה פרק זמן גדול ומרווח, של שעתיים וחצי, לשלב ההתקדמות במים בין נקודת הירידה מהסירות לבין היעד. פרק זמן זה נועד לאפשר ל"כוח הפריצה" להספיק להגיע ליעד ולפרוץ אליו, למרות היותו עמוס בערכת לחימה כפולה ואנוס להתקדם תחת המים בצלילה קבוצתית מסורבלת.

הוחלט, אפוא, ששעת ה"ש" – מועד הפריצה ליעד – תהייה 00:30, וכי השעה המאוחרת ביותר לא תגלוש מעבר לשיא הגאות, שנקבעה ל- 01:30. תקרת זמן זו גם עלתה בקנה אחד עם הכוונה לא להיקלע לאור יום, שיחשוף אותנו לפגיעת הארטילריה המצרית בעת הפינוי מהיעד.

## החדירה

אחת הבעיות הסבוכות שעמדו בפנינו בעת התכנון הייתה הבחירה בנקודת החדירה. היה עלינו לבחור מקום שבו, מיד עם החדירה, ניתן יהיה לעמוד על קרקע מוצקה ולהפעיל נשק. בעקבות הסיור המקדים ביעד, נמצא באגפו הצפוני של המבצר שיפוע מתון, שאיפשר טיפוס מהמים וגישה מיידית אל מתחת לגשר. מקום זה, מאחורי עשרת העמודים שמתחת לגשר, אמור היה להעניק מסתור ומחסה זמני לכוח. כאן היה ל"כוח הפריצה" מקום להיערך לפריצה לתוך היעד, והוא נבחר כדי לשמש כנקודת החדירה.

משנבחרה נקודת החדירה היה צריך להתמודד עם שלוש גדרות תיל (שתי גדרות תיל דוקרני אנכיות, בגובה מטר וחצי, וגדר תלתלית שביניהן), שהיו מכשול רציני וקריטי לכניסה אל היעד מנקודה זו. חיתוך שקט ואיטי של הגדר במגזרי תיל היה כרוך בסכנה. די היה ברחש קטן כדי לעורר את אחד השומרים ולגרום לגלגול רימון מהגשר ולהשמדת כוח הפריצה כולו. הפעלה של "בונגלור" מאולתר, שהותאם לנשיאה בצלילה, הייתה מסוכנת בגלל המחסה המוגבל שנתנו העמודים והקרבה למקום הפיצוץ. אפשרות נוספת נפתחה לנו בעקבות תצפית מהמזח שקיימנו בבוקר הפעולה. בתצפית זו התגלה פתח בקצה המערבי של הגדר, אלא שהייתה מוצבת שם עמדת מקלע 3 ("גוריאנוב").

הוחלט, אפוא, להשאיר את כל שלוש אפשרויות החדירה כאופציה, כשבמקביל, ועד לפריצה בפועל, יכוון כל לוחם את נשקו לעמדת אויב שנקבעה לו מראש; במקרה של התגלות, ההוראה הייתה לנטרל את האויב באש מכוונת לעמדות אלו.

## הפריצה

### מנקודת

הפריצה צריך היה הכוח הפורץ להגיע לרחבת הגג בצפון המבצר ולהשתלט על עמדות התותחים והמקלעים הבינוניים שעליה, עד לכונסי האוויר. זה היה שטח "המאחז" שהיווה, כאמור, נקודת המפתח להשתלטות על היעד כולו. בשלב זה ניצבו כמה קשיים בפני המתכננים:

- גובה הגג מהמדרכה היה 2.4 מטרים. כדי להתמודד עם בעיה זו נמצאו לה הפתרונות הבאים:

- הכוח הפורץ יעלה לגג מהמדרכה על כתפיו של לוחם תמיר, שיוכל לשאת על כתפיו את הלוחמים העולים בזה אחר זה. לשם כך נבחר יעקב פונדיק, שזכה אחר כך לכינוי "סולם יעקב".
- שאר כוח הפריצה ו"הגל השני" יעלו לגג לאחר החלטה שתתקבל בשטח על ידי מפקד כוח "המאחז", וזאת בהתאם לאחת משלוש האפשרויות הבאות: דרך האולם או החדרים באגף הצפוני והחצר; מסביב לפינה הצפון-מערבית; דרך הגג – כמו חוליית ההשתלטות.

- בקיר של האגף הצפוני היו דלת ו-11 חלונות, שמאחוריהם עלול היה להימצא או לצוץ כוח אויב שיפריע להשתלטות על "המאחז". לא היה ידוע אם השטח שמאחורי הדלת והחלונות היה אולם, או מערכת חדרים. הפתרון עליו הוחלט היה:
  - גונן מחוליית הפריצה ירוץ לאורך המדרכה וישליך רימונים דרך כל החלונות לתוך החדרים או האולם.
  - תוקצה חוליה לטיהור החדרים או האולם, שתצטרף אחר כך ללחימה על הגג.
- המודיעין מסר לנו שעל האי היה מכ "ם", אך הוא מכ "ם בקרה אווירית ולא מכ"ם גילוי-שטח. הסכנה העיקרית במקרה זה הייתה של גילוי עין מעמדת המכ "ם והימצאותם של שני תותחי 20 מ"מ בתוכה. בסיור המקדים אי אפשר היה להבחין בפעולה של אנטנת המכ "ם של האי, אם כי היה ידוע לנו שהמצרים לא תמיד מפעילים את המכ"ם. בהתאם לכך הוחלט, שסירות הגומי ייצמדו כגוש אחד למצוף ה"ביקון", במרחק של 1,600 מטרים מהיעד, כדי להתמזג ב"הד" שלו על צג המכ"ם של האי.

### שלב ב': טיהור היעד

- הנחת המוצא של התכנון הייתה, שהגורמים שייצעו להתגבר על קשיי הטיהור של היעד המסובך והרווי בעמדות נשק וחייילים, ושייצרו לחץ בלתי פוסק על האויב, הם:
- חדירה חשאית, פריצה תוך יזימה של פתיחה באש והשתלטות מהירה על שטח "המאחז" שעל גג האגף הצפוני של היעד.
  - צמצום פער הזמן שבין פעולת "הגל הראשון" לבין תחילת פעולתו של "הגל השני".
  - הסתערות בלתי פוסקת על עמדות האויב מצפון לדרום: תחילה על הקטע הצפוני והמרכזי של הגג, אחר כך לאורך החצר הפנימית ולבסוף חיסול העמדות הנותרות שעל הקטע הדרומי של הגג.
  - הפעלה מתואמת ויצירת רצף אש לחיפוי, רתק והסחה בין עמדת "כוח הרתק" שעל התמרור הימי, בעת פריצת "הגל הראשון" ליעד ועד להשתלטותו על שטח "המאחז", לבין חוליות הלחימה שבחצר ואלו שיילחמו על הגג.

### פינוי היעד והנסיגה

כדי לא להיפגע בעת הנסיגה מאש הארטילריה, שטווח הכיסוי שלה היה כל השטח הצפוני של מפרץ סואץ, הוחלט שפינוי היעד יתבצע לא אחרי 02:30, כדי לא להיקלע לאור יום וכי הוא ייעשה ישירות לראס סודר, כדי להימנע מירידה בראס מסלה המטווחת. עוד נקבע, שפינוי הלוחמים לראס סודר ייעשה בקבוצות של שתיים עד ארבע סירות גומי, כדי לפזר את הכוח לאחר סיום תפקידו על פני שטח ים גדול ולמנוע ריכוזו במקומות מצומצמים, לאפשר

לסירות להתקדם בתנועה מהירה ומשחררת מכבלי מבנה גדול ומסורבל ולחסוך את הצורך בשליטה מרכזית באמצעות קשר אלחוטי. הוחלט שהפינוי ינוהל על ידי קצין אחד (דני אבינון), שתפקידו יהיה לרכז את הפינוי ולשגר את הלוחמים מהיעד ושהמתפנים ישובו בסירות גומי לפי כמות הלוחמים התקנית שכל סירה אמורה לשאת, כדי שתהיה בקרה על מספר המתפנים הסופי.

באשר לנפגעים נקבע, שפינויים ייעשה לכל אורך הלחימה ביעד, החל מתחילתה ועד לסיומה. זאת, כדי למנוע ריכוז ביעד של אנשים שיהיו חשופים לארטילריה המצרית. עוד הוחלט שהטיפול בנפגעים ייעשה מיד בנקודת האיסוף (נקודת הפריצה ליעד), וכן תוך כדי הנסיגה בסירות.

הבעייתיות של תכנון הקטעים המרכזיים של הלחימה לוותה במספר בעיות נוספות. הראשונה שבהן הייתה התנגדותו של קצח "ר", "רפול", לשימוש בכדורים נותבים במבצע, מחשש שהם יהוו מטרה לארטילריה המצרית. אנו, מפקדי הפעולה המתוכננת, חשבנו שלמען "ביטחון כוחותינו" בשטח הבנוי והמסובך של המבצר, השימוש בנותבים דווקא רצוי. כמו כן העלינו את הטענה, כי כדורים נותבים מצויים בתוך תחמושת המא "גים שבעמדת הרתק שעל התמרור הימי, וכן שידוע שהמצרים מאירים את השמיים כל אימת שמתנהלת נגדם תקיפה בלילה. העלינו את טענותינו אלו בפני הרמטכ"ל, ולשמחתנו הוא קיבל את דעתנו.

בעיה נוספת התעוררה ביומו השלישי של נוהל הקרב, כאשר דרשנו לבצע גיחת תצלום אווירי, כדי לוודא שעיקר המידע על היעד אמנם נמצא בידינו. בתחילה נתקלה דרישה זו בהתנגדות במטכ"ל מחשש להסגרת כוונות, אך אנו התעקשנו, ובסופו של דבר הגיחה בוצעה. בגיחה זו התגלו 13 עמדות של מקלעים בינוניים, מקלעים כבדים ונשק קל, שלא ידענו עליהן קודם לכן. עמדות אלו העידו שהמצרים היו בכוננות נגד תקיפת שטח, ולא רק נגד תקיפות מן האוויר. כמו כן התגלו בגיחת הצילום "שפניות" (מחפורות נסתרות בתוך העמדות), שחייבו אותנו לתכנן טיהור מדוקדק של העמדות.

### **שלב ג': פיקוד ושליטה**

החבירה של שני כוחות הפריצה, שהיו להם מפקדים שונים, הצריכה חלוקת סמכויות מוקדמת. כדי לפתור בעיה זו, הוחלט כי את "הגל השני", המגיע בסירות גומי, אוביל אני, וזאת מהסיבות הבאות:

- הצורך בבעל ניסיון ימי שיידע לשלוט על 12 סירות גומי.
- צפויות היו להתקבל החלטות קריטיות בעת ההתקרבות ליעד, וחשוב שתהיה תקשורת טובה ושפה משותפת עם לוחמי שייטת 13 ב"גל הראשון".

- עלולה להידרש שליטה או התערבות לצורך תיאום האש בין "הכוח הפורץ" לבין "הכוח המרתק", היורים בכיוונים מנוגדים זה מול זה.

עוד הוחלט להקים, מרגע הצטרפתי עם "הגל השני" ללחימה על היעד, חבורת פיקוד קדמית (חפ"ק) מצומצמת, שתורכב ממני, כמפקד הפעולה, ממנחם דיגלי, מפקד סיירת מטכ"ל, מדב בר, שפיקד על "הגל הראשון", ומעוזי לבנת כקשר. זאת, כדי לנהל את תשעה כוחות המשנה שיפעלו בשלב זה בשטח ח. נקבע, שדב יפגוש אותי על שפת הגג הצפונית וידווח לי על מצב הלחימה, ואני אעביר מכשיר קשר, שאביא עמי בסירת הגומי, לידי עוזי הקשר. מאותו שלב תתנהל הפעולה ממרכז גג המבצר, ליד עמדת תותח מספר ארבע. בנוסף למערכת הקשר המסועפת שהכנו בתיאום עם גדוד הקשר המטכ"לי – לרבות ממסר מוטס – הצבתי, מעל המגדל הגבוה של ה"קרנטין" שמצפון לראס מסלה, תחנת תצפית וקשר, שהייתה קרובה לאזור היעד. התחנה אוישה על ידי קצין הקשר של השייטת ולוחם מילואים, אשר הכירו היטב את תוכנית הפעולה ואת הלוחמים.

### **שלב ד': אימונים**

האימונים לקראת המבצע התנהלו, בכל מהלך נוהל הקרב, כחלק אינטגרלי ובמקביל לתכנון המבצעי, לניסויים ולמידע נוסף שהגיע. אימונים ייעודיים התבצעו בעיקר בשייטת 13, וכללו צלילה קבוצתית, "חזירים", תנועת סירות גומי ועוד. אימונים משותפים כללו אימוני חבירה בין שני ה"גלים" (ללא אש). אלה התבצעו ליד מבצר עתלית. אימוני לוחמה בשטח בנוי התבצעו במפוצל, וכל יחידה תרגלה בשטחה. תרגילי מודל בוצעו על ידי שתי היחידות במשותף במשטרת "מג'דל" ובמשטרת "גשר". במהלך התרגיל האחרון החלה הפגזה ירדנית חיה עלינו, שבמהלכה נפצע מפקד צוות של הסיירת. מפקד הצוות הוחלף על ידי סרן אהוד רם, שמאוחר יותר נפל בקרב על האי גרין.

בערב המבצע התרחשו שלושה אירועים שהייתה להם השפעה על המבצע: בתדריך אחרון עם הרמטכ"ל בר-לב, הוא השמיע דברים שגרמו לזעזוע בכוח. לדבריו, אם הלוחמים יחוו התנגדות חזקה מדי של המצרים, עליהם לסגת, ו"עשר אבידות ייחשבו ככישלון המבצע". לא היה זה נכון "לגלגל" את ההחלטה על הנסיגה לכתפי הדרג המבצע, שחייב לדבוק במשימתו ללא סייג ואין בסמכותו להחליט על נסיגה; רק דרג ממונה מוסמך לכך: עליו רובצת האחריות האופרטיבית והמוסרית להחליט מראש אם ביצוע המשימה מוצדק ואם להערכתו הכוח מסוגל לבצעה ובאיזה מחיר, ולפי זה לשקול ולהנחות את המבצעים. חמורים אף יותר היו דברי בר-לב באשר למספר האבידות, שעל פי מספרן יישקל כישלון המבצע או הצלחתו. מחשש להשפעה לא נכונה של דברי הרמטכ"ל על הלוחמים, מצאנו לנכון, "רפול" ואני, "להסביר" את דבריו, תוך שימת הדגש על ההתנהלות בשטח בעת הלחימה, שיש בה כדי

להשפיע על הצלחת המבצע. וכך אמרנו ללוחמים בסיכום הדברים: "אם איננו רוצים לחוש בהתנגדות חזקה מדי, ואם איננו רוצים באבידות – אסור לנו לעצור את ההסתערות או את הלחץ על האויב! כל הפסקה בהסתערות, או ביצוע של נסיגה בטרם שותק האויב, עלולים לגרום לאבידות רבות".

האירוע השני קרה כאשר שני סמי-טריילרים, עליהם הועמסו שני "חזירים", אשר יצאו בשיירה בדרכם לראס מסלה, הוכנסו בטעות (בניווט ואכזונה של מפקד מחלקת הטנקים בגזרה) לתוך שדה מוקשים בסביבת "מוצב המזח". כתוצאה מכך סמי-טריילר אחד התפוצץ ויצא מכלל שימוש, ומפקד המחלקה הטכנית, רס"ר מאיר רבינוביץ, נפגע והתעוור. המשאית השנייה הגיעה בשלום וה "חזיר" השני נכנס למחפורת מוסווית בראס מסלה, לקראת ירידה למים בערב, כדי להשתתף בפעולה.

ההתפתחות השלישית אירעה בבוקר הפעולה כאשר "רפול" ואני קיימנו תצפית על היעד מ"מוצב המזח". בתצפית זו התגלתה סירת מנוע, שניגשה לפינה הצפון-מערבית של המבצר ופרקה שם ציוד או אנשים. הגענו למסקנה כי, ככל הנראה קיים פתח או מעבר בקצה הצפון-מערבי של הגדר, שבקצה המדרכה. היה זה ממצא משמעותי ורב-ערך, שפתח את האפשרות לחלופה נוספת, ואולי עדיפה על האחרות, לחיתוך או לפיצוץ הגדר, אשר תאפשר את שלב ההסתערות בעיכובים והפרעות מזעריים. החלופה שהתגלתה הייתה זו שבה השתמשנו בסופו של דבר.

### **פקודת המבצע**

ממכלול השיקולים, הערכות המצב, הניסויים והאימונים התגבשה שיטה כללית, אשר תורגמה לכלל פקודת מבצע.

בפקודת המבצע היו כמה הוראות שיש מקום להבהירן:

- נאמר בה ש"חיל הים ישמיד את כוח האויב שעל האי גרין ויחבל במבנים ותותחים המוצבים באי". היה ברור לנו שהמושג "להשמיד" אין כוונתו להשמיד פיזית את כל חיילי האויב שביעד, עד האחרון שבהם. מכיוון ש"להשמיד" משמעו במונחים צבאיים להביא את האויב שעל היעד לשיתוק, עד לאובדן יכולתו או רצונו לפגוע בכוחותינו, המסקנה הייתה שכדי למלא אחר המשימה יש לחתור לכך שרבים ככל האפשר מחיילי האויב שעל היעד יחוסלו ושרוב עמדות האויב יטוהרו. עם זאת, אין הכרח לחסל את כל חיילי האויב או לכבוש את כל העמדות והחדרים עד אחד, כדי לגרום ל"השמדת כוח האויב".
- נאמר בה, כי יש "לחבל במבנים ובתותחים", אבל לא נאמר שיש להרוס את כולם עד אחד. המסקנה שלנו הייתה שיש להשאיר זאת לשיקול הלוחמים בשטח.
- תחת הכותרת "הוראות מיוחדות" נאמר, כי כוח ב' ("הגל השני") לא יתקרב ליעד



לפני קבלת דיווח על תפיסת "המאחז". התקדמות "הגל השני", על פי תנאי זה, קשורה בדיווח ההתקדמות של "הגל הראשון". הוראה זו הייתה היחידה שהיה בה תנאי. תנאי זה, שנבע מהצורך לשמור על חשאיות והפתעה, תורגם, כנאמר לעיל, לשני שלבים: לדיווח של מפקד "הגל הראשון" על פריצת הגדר ביעד ולדיווח שלו על תפיסת "המאחז", כשכוח "הגל השני" נמצא בטווח של 500 מטרים מהיעד.

פקודת המבצע נשענה על שלושה כוחות עיקריים וכוחות לסיוע. הכוחות העיקריים נועדו לפעול לפי השלבים הבאים:

- **"גל ראשון"** ימנה 20 לוחמי שייטת 13, מחולקים לארבע חוליות, בפיקודו של סרן דב בר. הוא יחדור ליעד בצלילה, יפרוץ וישתלט על החלק הצפוני של המבצר ליצירת "מאחז" ויזמן את "הגל השני" ליעד.
- **"חוליית רתק והסחה"**, בהרכב של שלושה לוחמי שייטת 13, ובפיקודו של סרן עמנואל פז, תנוע ב"חזיר" ותיערך בחשאי, קודם לפריצה, על תמרור ימי שמדרום לאי גרין. עם פריצת "הגל הראשון" ליעד היא תרתק את עמדותיו הדרומיות באש. אש הרתק תופסק בהוראת מפקד כוח "המאחז" – בקשר אלחוטי או באמצעות רקטה דו-כוכבית.
- **"גל שני"**, מורכב מ-20 לוחמי סיירת מטכ"ל, מחולקים לשלוש חוליות, בפיקודו של מפקד הפעולה, סא"ל זאב אלמוג, יגיע ליעד בסירות גומי, ימשיך, דרך "המאחז", לטהר את הגג והחדרים סביב החצר הפנימית, ויבצע את החבלה ביעד.

### **כוחות ומשימות**

הכוח הלוחם כלל תשעה כוחות משנה: שבע חוליות, שמנו בסך הכול 40 לוחמים, שיועדו ללחימה על היעד, עוד חוליה של שלושה לוחמים שהייתה אחראית לביצוע הרתק מהתמרור הימי, וכן כוח של 12 סירות גומי עם 24 לוחמים, רופא וחובש, שנועד להוביל את הלוחמים ואמצעים נוספים אל היעד.

כוחות הסיוע כללו כוח חילוץ של שני מסוקים עם רופא, שהיו בכוננות בראס סודר, סיוע ימי של סירות משמר מסוג "ברטראם", לאבטחה נגד התערבות ימית, סיוע ארטילרי של סוללת תותחים וסיוע אווירי, שכלל מטוסי קרב לסיוע בחילוץ אווירי, לתקיפה ולהנרה.

**חוליית הפריצה** של שייטת 13, בפיקודו של סגן אילן אגוזי, אמורה הייתה לפרוץ את הגדר בחסות הגשרון, לחסל את עמדת מקלע מס' 3 ולאבטח את צפון המבצר מעת הפריצה,

במהלך הלחימה ובעת הפינוי מהיעד.

**חוליית טיהור "מגדל המכ"ם"** של שייטת 13, בפיקוד סגן גדי עמית (קרול), נועדה לטהר את עמדת "מגדל המכ"ם", להצטרף ללחימה על הגג ולחפות על נסיגת הכוח בשלב הפינוי הסופי.

**חוליית טיהור המבנה הצפוני של המבצר** של שייטת 13, בפיקוד סגן אמנון סופר, אמורה הייתה לטהר את האולם ואת החדרים הצפוניים ולהצטרף ללחימה על הגג.

**חוליית ההשתלטות על רחבת הגג הצפונית** של שייטת 13, בפיקוד סרן דב בר (מפקד "כוח המאחז"), אמורה הייתה לטפס לגג על כתפי הלוחם יעקב פונדיק ולהתפצל לשתי חוליות משנה. חוליית משנה אחת, בפיקוד סגן עמי איילון, נועדה לטהר את עמדות מקלע 10 ותותח 2. תפקיד חוליית המשנה השנייה, בפיקוד סרן דב בר, היה לטהר את עמדות תותח 1 ומקלע 5. דב היה צריך להודיע ל"כוח הרתק" להפסיק את האש ולהזמין את "הגל השני" לעלות אל היעד (לאחר שהתקרב לטווח של 500 מטרים ממנו). עם הגעת "הגל השני" ליעד, אמורים היו דב בר ועוזי לבנת, שצריך היה לשמש מאותו שלב כקשר שלי, לחבור אלי ואל מנחם דיגלי, וכולנו היינו אמורים לפעול במשותף כחפ"ק של היעד ולהמשיך לנהל את הקרב מהגג.

**חוליית רתק והסחה** של שייטת 13, שמנתה שני לוחמים, בפיקוד סרן עמנואל פז ("פאולין"), הייתה צריכה להגיע ב"חזיר" ולהתמקם בחשאי על גג התמרור הימי שמדרום ליעד. החוליה אמורה הייתה להפעיל משם בזוקה מכנית (בלגית) ושני מא"גים לעבר העמדות הדרומיות של המבצר. היא גם אמורה הייתה לפתוח באש עם פריצת "כוח המאחז" ליעד ולהפסיק אותה כשתינתן הוראת מפקד "כוח המאחז".

**חוליית טיהור הגג והחבלה בתותחים** של סיירת מטכ"ל, בפיקוד סרן אהוד רם, אמורה הייתה לחבור אל גדי קרול שעל הגג, ולהמשיך משם לטיהור העמדות הדרומיות (3, 4, 5, ו-6) על הגג, וכן לבצע את החבלה בתותחים.

**חוליית טיהור החדרים באגף המערבי של החצר** של סיירת מטכ"ל, בפיקוד סגן חנן גילוף, נועדה לרדת בסולם המערבי מרחבת הגג הצפונית אל החצר הפנימית, ולטהר את החדרים לאורך החצר ממערב.

**חוליית טיהור החדרים באגף המזרחי של החצר** של סיירת מטכ"ל, בפיקוד סגן אמיתי נחמני, תוכננה לרדת בסולם המזרחי מרחבת הגג הצפונית אל החצר הפנימית ולטהר את החדרים לאורך החצר ממזרח. היא גם נועדה לחבור אל חוליית אהוד רם ולחפות על טיהור עמדות 4, 5 ו-6 ועל ביצוע החבלה בתותחים.

**כוח של 12 סירות גומי**, בפיקוד רס"ן שאול זיו וסגנו סגן דני אבינון, אמור היה להוביל 40 לוחמים, שיחולקו לשתי קבוצות של 20 לוחמים, בשני גלים: "הגל הראשון", שיוכל בחמש סירות גומי סימן 5, ו"הגל השני", שיוכל בשבע סירות גומי סימן 3. הכוח גם נועד לספק תחמושת וחומרי חבלה ללוחמים על היעד בעת הקרב, לאסוף ציוד של "הגל הראשון" אל

הסירות, לסייע בפניו נפגעים ובשיגורם חזרה ב מהלך הלחימה, ולארגן את הפינוי מהיעד בקבוצות של שתיים עד ארבע סירות גומי, תוך בקרה של מספר המתפנים.

### ביצוע הפעולה

#### תנועת הכוחות ליעד

מבצר האי גרין נמצא בטבורו של "הראש" הצפוני של מפרץ סואץ. במוצאי שבת, 19 ביולי 1969, התכנסו בראס מסלה, שמדרום-מזרח ליעד, שלושת הכוחות הלוחמים, כשהם ערוכים ליציאה לקרב על המבצר: "כוח הפריצה/המאחז" של השייטת, שיחדור ליעד בצלילה; "כוח הטיהור" של הסיירת, שיגיע ליעד בסירות גומי; ו"כוח הרתק וההסחה" של השייטת, שיפעל מהתמרור הימי, אליו יגיע ב"חזיר".

ראשון ליציאה לדרך, בשעה 20:00, היה ה"חזיר" ועליו שלושה לוחמים, שנעו באופן עצמאי וישר אל היעד. חצי שעה אחר כך, ב- 20:30, יצאו לדרך 12 סירות הגומי – הכוח הגדול ביותר אי-פעם בפעולות שייטת 13 – כשהן מפליגות בנתיב צפוני. הכוח נע בשתי קבוצות, קרוב ובמקביל לחוף שממזרח, כדי להימנע מהתגלות. שתי הקבוצות התקדמו בזו אחר זו, כשמרווח של 100 מטרים מפריד ביניהן. בראש נעו, במבנה ראש חץ, חמש סירות גומי סימן 5, שנשאו את "כוח המאחז" של השייטת, ואחריהן, במבנה יהלום, שבע סירות גומי סימן 3, שנשאו את כוח הסיירת. הסירה בה הייתי אני וממנה ניווטתי את הכוח כולו, התייצבה בקדמת "ראש החץ". בשעה 21:50, מול ה"קרנטין", אחרי שעברנו מרחק של כ- 3.5 מייל, שינינו כיוון, במטרה להגיע למצוף הימי – ה"ביקון". ב- 22:00, כעבור 3.2 מייל נוספים, פנינו מערבה, וב- 22:22 הגענו לנקודת ההיערכות – ה"ביקון", סביבו התקבצו כל הסירות. מכאן ועד ליעד נותרו כ- 1,600 מטרים.

"הגל הראשון" קיבל התרעה להתכונן לרדת למים. חמש סירות הגומי סימן 5, שבהן נמצא כוח הפריצה, נעו בפיקודי בהתגנבות איטית אל נקודת הטבילה. מפקד "הגל הראשון", דב בר, וכן "רפול" ושאל זיו, נמצאו אתי בסירה. ב- 22:45 נכנסו 20 הצוללים-פושטים למים, וב- 23:00, לאחר התארגנות קצרה, הם החלו לשחות כקבוצה לעבר האי גרין. חמש הסירות שהובילו אותם חזרו אל ה"ביקון", להמתין שם לצד שבע הסירות האחרות. משחזרנו ל"ביקון", עברתי לסירה של מנחם דיגלי, בעוד ש"רפול" ושאל זיו נותרו בסירתם. בעת ההמתנה, הסירה עליה עליתי נקשרה למצוף, ושאר הסירות נצמדו אלינו, כדי למנוע היסחפות במהלך השעות הארוכות שציפו לנו.

"כוח הרתק" שהיה ב"חזיר" ניווט את דרכו אל התמרור הימי באופן עצמאי, והגיע אליו כבר בשעה 23:00 (כשעתיים לפני הפתיחה באש). התמרור, שניצב במרחק של כ- 140 מטרים מדרום למבצר, היה מבנה בטון שממדיו 4x4 מטרים, שהתנשא לגובה של שני מטרים מעל פני המים. ה"חזירים" נקשרו לקיר הדרומי של התמרור, שהיה חסוי מפני שלושת התותחים של 85 מ"מ ושלושת המקלעים הכבדים, שהיו מוצבים בעמדות בצלע הדרומית של המבצר.

עם חצות הליל עלו שלושת הלוחמים – עמנואל פז ("פאולין"), אריה ("אריה") יצחק ואבישי בן-יוסף - על שלבי הברזל הקבועים בבטון שבדופן הדרומית של התמרור והתמקמו על משטח גגו הצר. שני המאגים וארגזי הפעולה הונחו בשני קצות המשטח, והבזוקה הבלגית – בתוך. בשעה 00:24, שש דקות לפני שעת ה-"ש" המתוכננת, הם דיווחו על מוכנותם. היה עליהם לחכות כשלושת רבעי שעה נוספים עד שנפתחה האש של "כוח המאחז" ביעד.

### תנועת "כוח המאחז" ליעד

לאחר שעברו כ- 65 דקות של שחייה קבוצתית מערבה, הבחין דב שהכוח מתקדם באיטיות, בשל זרם שלא היה ידוע עליו קודם. אי לכך, ב- 00:05, הוא החליט לעבור לצלילה. ההתקדמות מתחת למים הייתה קשה. הלוחמים מצאו עצמם שוקעים תחת עומס התחמושת ונושמים בכבדות. האחרונים בטור, שהתקשו לאמוד את עומק הצלילה, הגיעו עד לעומק של 12 מטרים.<sup>5</sup> בשעה 00:30, שעת ה-"ש" המתוכננת, ושעה אחת לפני הזמן האחרון לפתיחה באש, עלה דב אל פני המים וגילה שהוא ולוחמיו עודם נמצאים כ- 600 מטרים דרומית-מזרחית ליעד. הוא העלה את אנשי הכוח לפני המים, ובשפה קשה דירבן אותם לשנס מותניים ולנוע בשחייה בכיוון צפון-מערב, בניגוד לזרם. שלוש פעמים במשך זמן זה ניסו, "רפול" ואני, ליצור קשר עם דב, אך לא קבלנו כל מענה. היינו בערפל מוחלט ולא ידענו היכן נמצא "כוח המאחז" ומה מצבו. היה ברור לנו, שלא ננסה להתקרב ליעד כל עוד לא הגיעה השעה האחרונה לפריצה, דהיינו 01:30. סברנו, שניסיונות להקדים את ההתקרבות ישבשו את סיכויי של "כוח המאחז" לפרוץ ויקשו על חילוץ, אם ייווצר צורך כזה, דבר שעלול היה לגרום לאסון. ב- 01:10 הגיע "כוח המאחז" למרחק 150 מטרים צפונה מ "מגדל המכ"ם", שם נערכו הלוחמים לאורך החבל המרכזי וירדו לצלילה. הם נעו עתה מעל הקרקעית בעומק של חמישה מטרים. כעבור 50 מטרים לערך הציץ דב מעל פני המים והבחין במגדל המכ"ם. הצצה נוספת הוא ביצע בהיותו 15 מטרים מהמגדל. כאן כבר הבחין בשומר הניצב בפניה הצפון-מערבית שעל הגג ובשומר נוסף במרכז המדרכה. בעודם בצלילה, כ- 100 מטרים מהיעד, נתלשו המשקפיים ופיית המכשיר מפניו של אמנון סופר, מפקד חוליית טיהור האולם הצפוני, ממכת טלף של הצולל שנע לפניו, ולא הייתה לו ברירה אלא לצוף על פני המים. ההוראות שנקבעו מראש קבעו שבמקרה כזה יצטרף הלוחם אל הכוח בשחייה, אך רק לאחר הפתיחה באש. כתוצאה מכך, הוחלף אמנון כמפקד החוליה על ידי סגנו, סגן גיל לביא.

<sup>5</sup> בעיה זו לא נצפתה כראוי, הן משום שהאימונים התנהלו במפרץ עתלית, שעומקו אינו עולה על ארבעה-חמישה מטרים - וכתוצאה מכך רק שלושה מפקדים הצטיידו במדי עומק - והן משום שעודף התחמושת נבע מיוזמה של יחידים בכוח, שלא העריכו נכונה את השפעתו על תנועתם בצלילה, ואולי גם על אטימות הרימונים.

## שלב הפריצה

בשעה 01:25 נגע דב בר במגדל המכ"ם. הוא נתן התרעה לכוח והורה לו לפרוק את ציוד הצלילה. חמש דקות לאחר מכן הורה דב לכוח לעלות על הקרקעית הבוצית והשחורה מזפת, המצויה מתחת לגשר המכ"ם. דב וחוליית הפריצה של אילן אגוזי עלו ראשונים, ואחריהם עלו שאר החוליות. הם נערכו על רצועת הקרקע שמתחת לגשר ומאחורי העמודים, לפי הסדר שנקבע מראש, כשכל אחד מהם מכוון את נשקו לעמדה היעודה לו. סגן יוסי זמיר וסמ"ר ישראל דגאי הכינו את ה"בונגלור" והניחו אותו על הגדר לפיצוץ, ובפיקודו של אילן מפקדם החלו בחיתוך שקט של הגדר. תוך כדי כך זיהה אילן בבירור את הפריצה שבקצה המערבי של המדרכה – בה הבחנו "רפול" ואני בתצפית מ"מוצב המזח" שבבוקר הפעולה – והסב את תשומת לב אנשיו לכך.

גם בשלב זה, כמו במהלך הצלילה במים, "כוח הפריצה" לא האזין לקשר. ב-01:30, שעל פי התכנון היה כזכור הזמן האחרון לפריצה ליעד, ניסה "רפול", פעם נוספת, להקים קשר עם הכוח, אך לא נענה. גם הניסיון ליצור קשר דרך "פאולין", שרביץ על התמרור הימי, לא צלח.

ב-01:38, במהלך חיתוך הגדר, וכאשר אחרוני "הגל הראשון" כבר עלו מהמים ונערכו על הקרקע, הופיע חייל מצרי על המדרכה עם פנס בידו והתקרב לעבר חותכי הגדר. אילן לא השתהה ופתח עליו באש והרגו. כל חוליית הפריצה של "הגל הראשון" שבפיקודו זינקה, ללא ירי, לעבר הפריצה שבקצה הגדר וחסלה באש את עמדת מקלע 3. המצרים הגיבו בירי בלתי יעיל שעבר מעל ראשי הלוחמים, וכצפוי "הרימו" תאורה. אילן אגוזי נפגע מרסי יוסי רימון בשתי רגליו.

### הפעולות לתפיסת "המאחז"<sup>6</sup>

"שטח המאחז" – רחבת הגג הצפונית – היה, כזכור, השטח החיוני שהיווה קרש הקפיצה להשתלטות על היעד כולו. תפיסת "המאחז" על ידי "הגל הראשון" התבצעה בשלושה שלבים, לפי תבנית שהוכנה ותורגלה מראש.

השלב הראשון של תפיסת "המאחז" כלל את הפעולות הבאות:

- סמ"ר ישראל אסף, שהוצב עם אר-פי-ג'י בסוף טור הלוחמים, זרק תחילה רימונים לתוך העמדה ב"מגדל המכ"ם", שהייתה מעל ראשו, ואחר כך זינק לעמדת מקלע 3 ("גוריאנוב"), שחוסלה בידי חולייתו של אילן אגוזי. שם הוא הבחין בחייל מצרי

<sup>6</sup> "שטח המאחז" מתייחס לרחבת הגג שבאגפו הצפוני של מבצר האי גרין, משפת הגג ועד לכונסי האוויר שבשפתה הדרומית.

המסתתר בתוכה והר גו. משם הוא שיגר רקטת אר- פי-ג'י לעבר עמדת תותח 6 שבאגף הדרומי הרחוק.

- בעקבות הפריצה רץ סמ "ר ישראל גונן, מלוחמי חוליית הפריצה, לאורך המדרכה מזרחה, והשחיל רימונים דרך החלונות לתוך המבנה הצפוני. עם הגיעו לפינה הצפון-מזרחית הוא נשאר בה, כמתוכנן, לאבטח את האגף המזרחי של המבנה.
- בעקבות הפריצה חלף גם סגן גדי קרול על פני עמדת מקלע 3, טיפס ושעט קדימה דרך הגשר לתוך עמדת המכ"ם שעל גג המבנה העגול. כאן הוא חיסל, בחיפוי אנשיו, שני מצרים שנמצאו בעמדה, שהיו בה שני תותחים של 20 מ"מ. עתה הוא גילה שהמכ"ם אינו אלא מכ"ם דמה.<sup>7</sup>
- פעולותיהם של צוות אילן וצוות גדי, שחיסלו את בסיסי האש והמכשולים הראשונים של האויב בחזית היעד, סללו, למעשה, את הדרך לחוליה של דב בר להמשיך מזרחה לאורך המדרכה, אל הנקודה ממנה יעלו על הגג. במקביל לפעילות הצוות של דב, נערך עתה סגן גיל לביא – שהחליף, כזכור, את אמנון סופר, שנאלץ להתעכב וטרם הגיע – לפרוץ עם ארבעת אנשיו דרך הדלת שבחזית המבנה הצפוני, כדי לטהר את החללים הפנימיים שמאחורי הדלת.
- עם הפתיחה באש על ידי הכוח הפורץ, פתחו גם "פאולין" ואנשיו, שהיו בתמרור הימי, באש על העמדות שבדרום המבצר. תחילה הם שיגרו פצצת בזוקה, שפגעה בצד הדרום-מזרחי של המבצר. לאחר מכן ירה אבישי בן- יוסף צרורות מהמא "ג, בעיקר נגד המקלעים הכבדים. ירי זה משך מייד את תגובת המצרים, שירו פצצת תאורה מעמדת תותח 5, שהנירה את השטח סביב, וכן אש יעילה מהעמדות הדרומיות.

בשלב השני של תפיסת "המאחז" המגמה הייתה להשלים את כיבושו, לעלות לרחבת הגג ולהשתלט על העמדות שברחבה עד לגבול כונסי האוויר:

- סגן עמי איילון, סגנו של דב בחוליית ההשתלטות, עלה (על כתפי פונדיק) ראשון לגג. כשהגיע לשפת הגג הוא זרק רימון עשן שלא פעל, ועמי נפצע מנתז במצחו. רימון נוסף שהוא זרק – הפעם נפיץ – לא פעל גם הוא. למרות זאת, עלו עמי, ובעקבותיו סמ"ר "זלי" רוט, על הגג והסתערו לעבר תותח 2 וטיהרו אותו. בדרכם לשם נפתחה עליהם אש ממקלע 10, שקטעה את אצבעו של "זלי". עמי חיסל מקלע זה. למרות זאת, סמ"ר שמעון דותן, שטיפס ועלה אחריהם, ירה פצצת אר- פי-ג'י לעבר אותו מקלע. "זלי", למרות פציעתו, המשיך להילחם, ויחד עם עמי חיפו על דב בר ורס "ל חיים שטורמן, שעלו בינתיים וטיהרו את עמדת תותח 1.

<sup>7</sup> כזכור, גם בעדבייה, בניגוד לדיווחו של אמ"ן, לא נמצא מכ"ם, אף שהמוצב כולו כונה "תחנת מכ"ם".

- בעוד עמי ו "זלי" מטהרים את עמדת תותח 2, נמלטו מהעמדה שני מצרים וירדו מהגג למדרכה, שם הם נתקלו בישראל גונן, שחיסל אותם. שלב זה הסתיים עם פריצת החוליה שבפיקוד גיל לביא לתוך המבנה. את דלת המבנה פרץ סמ "ר מוטי גרינמן, שהושאר לאחר הפריצה במקום, לאבטחה. החוליה של גיל לביא מצאה שם אולם ריק שנסמך על עמודים ונראה חשוך. לא אותר פתח או מעבר ממנו אל החצר הפנימית של המבצר.
- גיל לביא וחולייתו, שהשלימו את משימתם באולם הצפוני, וגדי קרול וחולייתו, שסיימו לטהר את "מגדל המכ"ם", עלו גם הם על גג המבצר, כדי לסייע בהשלמת ההשתלטות על שטח "המאחז". על המדרכה הצפונית נותרו לאבטחה אילן אגוזי הפצוע, גרינמן וגונן, ולצידם יעקב פונ דיק, שנותר כדי לשמש "סולם" עבור כוח הסיירת שעמד להגיע.

השלב השלישי של המבצע לתפיסת "המאחז" כלל את הפעולות הבאות:

- גדי וגיל, שעלו לגג, הסתערו ביוזמתם על עמדת מקלע 5 והשתלטו עליה. בהסתערם על העמדה הם לא הבחינו במצרי שהסתתר במחפורת ("שפניה") שבתוך העמדה, ואשר בשלב מאוחר יותר גרם לנפגעים לכוח השייטת. רק לאחר מכן הם חברו אל דב בר. שאר אנשי "כוח המאחז" שעלו לגג התכנסו סביב דב, שנעמד עתה ליד כונס האוויר הימני ולצד "העמדה הריקה", וירו לעבר העמדות שמדרום.
- ב"כוח הרתק", ירה אריה יצחק ("ארי"ו) בזוקה, והדף הירי הפיל אותו למים מגג התמרור. אירוע מפתיע זה, שגרם להפסקה ברצף האש של החוליה, גרר אחריו אש מוגברת של המצרים. עקב כך, נאלצו שלושת הלוחמים שעל התמרור לתפוס מחסה מאחוריו. ב- 01:45 שככה מעט האש, והם עלו חזרה לגג התמרור. בשעה שהסירה בה הייתי התקדמה לעבר היעד, התקבלה בקשתו של "פאולין" להמשיך בירי, ואני אישרתי אותה.
- בנקודת זמן זו ניסה דב בר (לראשונה מאז הפריצה) לקיים את הקשר האלחוטי עם סירות "הגל השני", אך מכשיר הקשר שלו לא פעל. כתחליף מתוכנן הוא ירה רקטה ירוקה, אולם סירות "הגל השני" לא המתינו להתראה זו, מכיוון שיצאנו מ ה"ביקון" ביוזמתי כבר ברגע שנפתחה האש ביעד. בעת שנורתה הרקטה היינו למעשה במרחק של כ- 600 מטרים מהיעד.
- כשראה דב כי אש שנורתה מהכוח הנמצא בתמרור הימי החלה מסכנת את "כוח המאחז", הוא ירה רקטה דו-כוכבית וסימן ל"כוח הרתק" להפסיק את הירי. אש הרתק פסקה. בעקבות זאת ירדו לוחמי החוליה, שסיימו את משימתם במלואה, אל ה"חזיר"

## והמתינו להוראה להתפנות.

שלב ההשתלטות על תחום "המאחז", שהתנהל על פי תוכנית מובנית ומתורגלת היטב, התבצע כמכונה משומנת. בניגוד לחששות מראש, הוא הסתיים ללא כל אבידה בנפש ובשני פצועים קל בלבד, אילן זלי. כדי למנוע את התעשתות האויב, ובהתאם להנחיות שניתנו בתדריך, החליט דב, בצדק, לחרוג משטח התחום שהוגדר כ"מאחז", להמשיך את רצף ההסתערות של "כוח המאחז", ולהבטיח את השליטה על שתי עמדות נוספות – תותח 3 ומקלע 5.

הצורך בשליטה על עמדת מקלע 5, כמו גם הצורך לרתק באש את העמדות שבאגף הדרומי של היעד, הובילו את דב להחלטה לשגר את חיים שטורמן ואת יואב שחר לעמדה זו. בדרכם לעמדה הצטרף אליהם גם יוסי זמיר. דב לא היה מודע לכך שגדי וגיל כבר פעלו קודם לכן בעמדה זו, מכיוון שהם לא הספיקו לעדכן אותו. אולם, גם אילו היה מודע לכך, מוצדק היה לשגר את הצוות ששלח, כדי להבטיח ולוודא את שליטתנו סביב עמדה זו. כשהשניים התקרבו לעמדת מקלע 5, בעוד יוסי זמיר מאבטח אותם מדרום, צץ מהמחפורת חייל מצרי והשליך לעברם רימון. שחר ושטורמן נהרגו. זמיר הרג את המצרי, ושני מפעילים מכוח סירות הגומי – סמ"ר יוסי כבשני וסמ"ר איציק הרץ – שהגיעו בינתיים למקום, פינו את ההרוגים לסירות.

ההיגיון שחייב את הפעילות שמעבר לתחום "המאחז" חל גם לגבי עמדת תותח 3. אי לכך, שיגר דב את סגן עמי איילון, רס"ל "דידי" יערי וסמ"ר "זלי" רוט להשתלט על עמדה זו. לאחר שהשלושה סיימו לטהר אותה, הצטרפו אליהם סגן גדי קרול, סגן גיל לביא, סמ"ר ישראל אסף, סמ"ר ישראל דגאי וסרן דב בר עצמו.

### הצטרפות "הגל השני" עם סיירת מטכ"ל

משהגיע המועד האחרון לפריצה ליעד – 01:30 – וטרם קיבלנו כמתוכנן דיווח מדב בר על חיתוך הגדר, היה ברור שחל שיבוש במהלך התנהלותו של "כוח המאחז". מתוך חומר התחקירים שבדקתי, לא נמצאה לי התשובה לשאלה מדוע לא דיווח דב על חיתוך הגדר: האם הדבר נבע משכחה תחת לחץ הנסיבות? האם חשש שיחזירו את הכוח בגלל שעבר את הזמן האחרון לפריצה? או אולי לא רצה לדבר במכשיר מתחת לאפם של השומרים? מה שברור הוא, שדב לא ניסה להפעיל את מכשיר הקשר ולא ענה בו קודם לעלייתו על גג המבצר. לנו, בסירות גומי של "הגל השני", לא היה שמץ של מושג מה עלה בגורל כוח הפריצה והיכן הוא נמצא. הישארות שלנו במקום לא הייתה מותירה זמן לביצוע שלב הביניים של ההתקרבות השקטה לטווח של 500 מטרים מן היעד. לעומת זאת, היינו מנועים מלעזוב



את נקודת ההמתנה ב "ביקון" ולנוע לכיוון היעד , מחשש שבצעד כזה אנו עלולים לסכן את "כוח המאחז".

מרגע שנפתחה אש ביעד (ב- 01:38), ללא קריאה מ "כוח המאחז", ניתקנו ממצוף ה "ביקון" ושעטנו לכיוון היעד . את 1,600 המטרים מה "ביקון" ליעד עשינו ב- 17 דקות, במקום בשש-שבע דקות שבהן יכולנו לעבור את המרחק מנקודת הביניים המתוכננת , אילו חיכינו במרחק של 500 מטרים, כפי שתוכנן . נוצר, אפוא, פער זמן של כתשע - עשר דקות בחבירה של "הגל השני" עם "כוח המאחז". תוצאת פער זה באה לידי ביטוי במיוחד לקראת סוף הקרב , כאשר הלחץ ורצף האש מצד חוליות הסיירת שבחצר "המאחז" לא הספיקו לריתוק עמדות התותחים 4, 5 ו- 6 ולחיסולן.

שבע דקות לאחר פתיחת האש ביעד, ולאחר שניתקנו ממצוף ה "ביקון" ושעטנו בכל המהירות לעבר היעד, ביקש ממני פז, מפקד "כוח הרתק" – שגם בינו לבין דב לא היה קשר אלחוטי – אישור לחזור ולפתוח באש . אשרתי את בקשתו , שכן יכולתי לצפות היטב מתוך סירת (שהובילה את הסירות שנעו אל המבצר בניצב לציר האורך שלו ) את כיווני האש המנוגדים של שני המקורות – "כוח המאחז" מצד אחד ו"כוח הרתק" מצד שני. הבחנתי שאש הרתק עדיין לא סיכנה את לוחמי "המאחז". יתר על כן, הערכתי שאם לדב אין קשר אלחוטי, לא הוא יוכל לאשר לפז להמשיך בירי . עם זאת, הוא יוכל להורות לפז להפסיק את האש באמצעות רקטה.

שלוש דקות אחר כך , בשעה 01:48, נראתה הרקטה הירוקה שנורתה על ידי דב , שקראה לנו לעלות על האי ולחבור ל"כוח המאחז" של השייטת. מייד לאחר מכן נראתה הרקטה הדו-כוכבית, שהורתה לפז להפסיק את הירי . כעבור כשלוש דקות נוספות , בקטע האחרון של התנועה ליעד , החל המנוע של סירת הגומי שלי לקרטע ומהירותה הואטה . צעקתי ליתר הסירות: "לא להתעכב ולא להתפצל!" העיכוב הזעיר הזה לא מנע מאתנו מלהגיע יחד עם כל גוש הסירות ליעד, אם כי הסירה בה היינו דיגלי ואני הייתה האחרונה בגוש זה . בשעה 01:55 הגיעו כל הסירות למבצר . לוחמי הסיירת עברו דרך הפירצה . משם כווננו כולם לנקודת העלייה מה מדרכה לגג . שלוש החוליות של הסיירת , שבראשן היה אהוד רם , התקדמו לפי התוכנית.

העלייה שלנו לגג החלה בעת שאנשי השייטת מ "כוח המאחז" טיהרו את עמדות תותח 3 ומקלע 5. דב בר ועוזי לבנת המתינו לי על שפת הגג . מסרתי לעוזי את מכשיר הקשר שהבאתי אתי בסירה , ומכאן ועד סמוך לסיום הלחימה ביעד עוזי היה צמוד אלי כקשר . משפת הגג הושטתי יד לדיגלי , כדי לסייע לו לעלות לגג ולהצטרף אלי , כמתוכנן, לחפ"ק. דיגלי הגיב שיגיע בכוחות עצמו, ומאז לא ראיתיו כל מהלך הלחימה, עד לשלב הפינוי. כשעליתי לגג , תיאר לי דב את תמונת המצב . מדבריו התרשמתי , שהתנגדות המצרים חלשה. מייד התקדמנו יחד – דב, עוזי ואנוכי – לעבר עמדה מס' 4. מעמדה זו ניהלנו את

המשך הלחימה ביעד, כמו גם את שאר פעולות הפינוי, החבלה והנסיגה. בדרכנו לעמדת תותח 4 וכשעברנו ליד "העמדה הריקה" נתקלנו באנשי החוליה של אהוד רם, והאצתי בהם להתקדם.

בשעה 02:00, כחמש דקות בלבד לאחר עלייתנו על גג המבצר, החל החפ"ק המטכ"לי ללחוץ לסיים את הלחימה. זאת, אף שהמועד האחרון לפינוי נקבע ל- 02:30. דיווחתי לחפ"ק: "שני שלישי מהיעד בידינו. ממשיכים עד להשלמת המשימה!". מייד בתום הודעתי זו לחפ"ק, דווח לי כי שחר ושטורמן נהרגו.

לאחר ההשתלטות של עמי, "דידי" ו"זלי" על עמדת תותח 3, הורה דב, בהמלצתו של עמי איילון, לארבעת הלוחמים – גדי קרול, גיל לביא, ישראל אסף וישראל דגאי – שהצטרפו בינתיים לכוח, להשתלט על עמדת תותח 4. דב עצמו, יחד עם עוזי, חזרו, כאמור, לשפת הגג שבחזית המבצר, כדי לפגוש אותי ואת דיגלי ולכוון את לוחמי הסיירת לעלות ליעד ולפעול דרך נקודה זו.

בעמדת תותח 4 נתקלו חמשת לוחמי השייטת באש חזקה וניהלו קרב עיקש לטיהורה. עמי וגיל עסקו בטיהור בפועל, כש"דידי", אסף ודגאי מחפים עליהם מלמעלה. גדי קרול המתין על שפת הגג, ליד עמדת תותח 4, למפגש המתוכנן עם אהוד רם, כדי לעדכן אותו בתמונת המצב. בינתיים ירה עליהם צלף מעמדת תותח 6 ו"דידי" נפגע מכדור ברגלו. אסף ניסה לירות בזוקה לעבר תותח 6. הפצצה הראשונה שלו הייתה עקרה, אך השנייה פגעה בעמדה ושיתקה אותה זמנית. גם דגאי ירה לעבר העמדה. לפתע נזרק רימון מעמדת המקלע הכבד 23 מ"מ שממזרח, שנמצאה מתחת לעמדת תותח 4. רימון זה פצע את חמשת לוחמי השייטת, ובמיוחד את "דידי", שנפצע קשה בבטנו. לוחם שישי, היחיד שלא נפגע, היה גדי קרול, שהיה בזמן זה בין שתי החוליות.

כשעשו אהוד רם ואורי מתתיהו מהסיירת את דרכם ל מפגש עם גדי ליד עמדת תותח 4, זרק אורי רימון זרחן למקלע הכבד שמתחת לעמדת תותח 4. משהבחין אורי שהחוליה שלו נותרה מאחור, הוא חזר אליה, העבירה לתותח 3, ולאחר מכן חזר שוב למקומו של אהוד, כדי לחפות עליו בעת קבלת הדיווח מגדי קרול. בסיום הדיווח של גדי נפגע אהוד במ צח מכדור של צלף מעמדת תותח 6 ונהרג במקום. עמי וגיל המשיכו להילחם עד לשיתוק עמדת התותח ועמדת המקלע הכבד שמתחתיה. בשלב זה הגענו – דב, עוזי ואני – אל הלוחמים שבעמדת תותח 4. הייתי עד להיפגעותו בשלישית של עמי בצווארו. ראיתי לידינו את אהוד רם ההרוג ואת הפצועים שסביבו והוריתי לגדי, שלא נפגע, ולעוזי ודגאי שנפגעו קל, לפנותם. עמי אמר לי בקול ניחר שיוכל להתפנות בכוחות עצמו. ככל הנראה, ירי זה של עמדת תותח 6 הרג גם את דני ואזה מהסיירת ואת דני לוי מהשייטת. שניהם נפגעו בעת מרוצתם אל עמדת תותח 4, וכנראה נפלו משפת הגג אל ה מדרכה, מבלי שאיש הבחין בכך. מסקנה זו עולה מהמקום בו נמצאו בתום הלחימה.

משנהרג אהוד רם, נטל סגנו, אורי מתתיהו, את הפיקוד על החוליה. בפרק זמן זה צצו בקצה החצר שמתחתינו שני מצרים, שניסו להימלט ממנה אל עמדת תותח 5. דב, "זלי" שהצטרף אלינו לחפ"ק, ואני הרגנו אותם בירי מן הגג.

מאוחר יותר ניסינו לבדוק מה גרם לסיבוך בנקודה מס' 4. הגענו למסקנה כי הדבר נבע מכך ש"כוח הפריצה" של השייטת לא נעצר עם תפיסת "המאחז", אלא הזדרז להסתער על עמדת תותח 3 ועמדת תותח 4. עמדת תותח 4 הייתה העמדה השנייה מעבר לתחום "המאחז" שכוח השייטת נלחם בה. על פי המתוכנן, הסיירת הייתה צריכה להילחם בשתי עמדות אלו. אולם, בגלל האיחור בהגעתה ליעד, לוחמי השייטת לא המתינו לה ולחמו בעצמם בשתי העמדות. הם עשו זאת בדבקות ובנחישות ראויות לציון, אך חסרו את הרתק והחיפוי לנטרול העמדות הקיצוניות שעל הגג. בהסתערם על עמדת תותח 4 נקלעו לוחמי השייטת למלכודת אש, בעיקר מצד תותח 6 והמקלע הכבד 23 מ"מ שמתחת לעמדת תותח 4. הלחימה לטיהור עמדת תותח 4 התבצעה למעשה על הגג החשוף, ללא מסתור או מחסה, אל מול האש של שלוש עמדות: תותח 6, תותח 5 ומקלע כבד 23 מ"מ, ומבלי שיימצא אז כוח שיוכל לנטרל את המצרים שנמצאו בתוכן. "כוח הרתק" שעל התמרור הימי מדרום נאלץ זה מכבר להפסיק את האש, ואילו חוליות הסיירת, שפעלו בחצר היעד, טרם הספיקו להגיע לקרבת העמדות הללו כדי ליצור את רצף הלחץ על האויב ולחפות על פעולות הטיהור שלהן. החיילים המצריים, שאיישו עמדות אלו, נותרו "עם גבם אל הקיר", לא הייתה להם כל דרך מילוט, והדרך היחידה שנותרה להם, מלבד "הרמת ידיים", הייתה להגיח מדי פעם מתוך המחסה ולצלוף על הכוח שלנו.

בשעה 02:10 הורה לי החפ"ק המטכ"לי להפסיק את הלחימה. עמדת תותח 6 הקיצונית כבר שותקה לחלוטין, אך עמדת תותח 5 עדיין נותרה פעילה. חשבתי שעלינו להשלים את המשימה עד תומה. לפיכך, הוריתי לאורי מתתיהו ולאמנון סופר, שהצטרף בינתיים, להמשיך ולהסתער עליה. אורי חזר בשנית אל החוליה שלו, שנמצאה בעמדת תותח 3, ואסף אותה. בדרכם אלינו זרקו אנשיה רימונים וירו אל תוך עמדות תותח 4 והמקלע הכבד. העמדות התלקחו מהתחמושת שבתוכן, וחייל מצרי יצא מהן כשהוא בוער. כך שותקה סופית עמדת תותח 4.

כשהגיעו אורי ואמנון לשפת עמדת תותח 5, הם השליכו – בחיפוי החוליה של אורי והחפ"ק שלי – רימוני זרחן לתוכה. כתוצאה מכך החלו פגזי התחמושת להתפוצץ בתוך עמדת התותח ושלושה חיילים מצריים נראו עפים מתוכה באוויר. העמדה כולה נראתה כחומת אש. אורי ואמנון תפסו מחסה מאחורי עמדת שקים. הוריתי להם להתפנות. ב-02:15 האויב ביעד שותק לחלוטין. שתי דקות אחר כך, ב-02:17, הודעתי ל"רפול", שהאזין לנו בסירה, כי הוריתי לכוחות להתחיל להתפנות. הוא העביר זאת לחפ"ק המטכ"לי.

שלוש חוליות של סיירת מטכ"ל כונו, כזכור, לעלות (דרך כתפי "סולם יעקב") על הגג. אחת מהן המשיכה על הגג והשתיים האחרות חיפשו עתה את דרכן מהרחבה הצפונית אל החצר הפנימית של היעד. השתיים ירדו מהגג דרך שלבי הברזל הקבועים בקיר הבטון שמתחת לרחבה (בצד הצפוני) המובילים אל החצר, האחד בקצה המזרחי והשני בקצה המערבי. חוליית אמיתי חיפשה ומצאה את הסולם המזרחי וירדה לחצר. סגן אמיתי נחמני היה ראשון היורדים, ואחריו ירדו בסולם שי, יורם, בועז, נמרוד ויובל מירון. שני האחרונים חלפו על פני אמיתי, ונמרוד, שנתקל בחייל מצרי שצץ מולם, הרג אותו. אמיתי ירה לחדר שמשמאלו וזרק רימון לתוכו, וכתוצאה מכך נפגעו יובל ונמרוד. שלושת אנשי החוליה הנותרים היו מוגנים מאחורי מחסה. בועז חבש את הפצועים והצטרף לחוליה. נמרוד נשאר לשמור על יובל. משנוכח נמרוד שאינו מסוגל לפנות את יובל, שרגלו הייתה מרוסקת והוא איבד דם רב, הוא התפנה בכוחות עצמו, בעלותו על הסולם.

החדר השני בנתיב הטיהור נמצא נעול. הושלך לתוכו רימון מבלי להיכנס אליו. החדר השלישי טוהר. אמיתי הגיע עד מתחת לעמדה 3, קרא לאהוד, אך לא נענה, בניגוד למסוכם ביניהם מראש. בשלב זה נורתה לעבר חוליית אמיתי אש ממבנה המפקדה שמנגד. הוא השיב אש למקור הירי. סגן חנן גילוף, מפקד חוליית הסיירת שפעלה במקביל לו במערב החצר, שהגיע למבנה, ביקש מאמיתי להפסיק את הירי מחשש שלוחמיו ייפגעו. אמיתי הגיע בינתיים עד לגדר שמתחת לעמדת תותח 4, עבר אותה לבדו דרך פתח שבקצה הדרומי של החצר והספיק לראות את שלושת המצרים שעפו מעמדת תותח 5 כתוצאה מהתפוצצות הרימונים של אמנון ואורי. בנקודה זו הוא שמע את הוראת הפינוי והחל לחזור.

כשזיהה סגן חנן גילוף מן הגג את הסולם המערבי לחצר, הוא פעל בסדר הפוך מזה של אמיתי. תחילה זרקו אנשי החוליה שלו רימון לחדר הראשון שבחצר, ורק אחר כך הם החלו לרדת מטה ולטהר את החדרים שלאורכה, בחיפוי הבזוקאי, שירד ראשון. בשני החדרים הראשונים היו תקלות: בראשון היו בעיות עם הנשק והיה צריך להחליף אותו; בשני – ראינו זאת מן הגג – נורתה אש מתוך החדר ועצרה אותם מלהיכנס. מייד לאחר מכן הם השליכו רימוני רסס וזרחן וטיהרו את החדר. חדרים 3 ו-4 היו סגורים וחנן ירה ובעט במנעולי הדלתות. אש, שנורתה לעבר אמיתי מחלון המבנה שניצב ממולו, שותקה. חנן ולוחמיו ירו וזרקו רימון זרחן לחלון ורימוני רסס על הגג. מתחת לחלון זיהה חנן ירידה המובילה למרתף ולחדר לגנרטור. הוא ירה לתוך המרתף והשליך לתוכו רימון. עם קבלת ההוראה להתפנות נשמעו מלמולים מתוך חדר הגנרטור. חנן הורה לנועם ו"קוקי" לטהר את החדר. בחדר הסתתר מצרי מאחורי הגנרטור, וגם הוא חוסל. חנן הציב את נחום לאבטחה וזה ירה פצצת בזוקה לעבר עמדת תותח 6, שחלפה מעל העמדה. ניסיון לבצע ירי נוסף הופסק, עם קבלת ההוראה לחזור ולהתפנות.

בשעה 02:15, כשהאויב כבר לא הראה כל סימני חיים והוראת הפינוי לכוח כבר ניתנה, הופיע דיגלי על הרחבה הצפונית של הגג וקרא למצרים בערבית, באמצעות המגפון

שבידו, להיכנע. אני והחפ"ק שלי נמצאנו אותה שעה בעברו השני של הגג. קראתי לדיגלי להודיע לאנשי הסיירת להתפנות מן היעד. אנו התפנינו לחלץ את הנפגעים ולטפל בהם, לפנות את הציוד שנשאר ולהכין את ערכת החבלה שנועדה לפיצוץ.

## **כוח הסירות**

לאחר שניתקנו מה "ביקון" חברו חמש סירות הגומי, בפיקודו של שאול זיו, שהובילו את "כוח המאחז" לנקודת הצלילה, אל שבע סירות הגומי, בפיקודו של דני אבינון, שהובילו את הסיירת למבצר.

דני אבינון ריכז והפעיל כמתוכנן את מפעילי סירות הגומי למשימותיהם השונות. אלו כללו:

- אספקה שוטפת של תחמושת – שכמעט ואזלה – ללוחמי השייטת מ"הגל הראשון".
- ריכוז תרמילי חבלה במשקל 80 ק"ג ליד הדלת הצפונית של המבצר.
- איסוף מכשירי הצלילה שהשאיר "כוח הפריצה" לרגלי הגשר והכנסתם לסירות.
- חלוקת האנשים ומילוי הסירות במספר תקני של לוחמים (ולא לפי רשימה שמית ואישית). פעולה זו החלה מרגע הגעת סירות הגומי הראשונות ליעד, ונמשכה עד סוף המבצע.
- שני מפעילי סירות, יוסי כבשני ואיציק הרץ, פינו מהיעד את שטורמן ושחר, וכן את "דידי" שהיה פצוע קשה. מפעיל אחר, גידי, יחד עם החובש בני אזולאי, חילצו את דני ואזה ודני לוי.
- שאר הנפגעים קובצו ושוגרו בקבוצות של שתי סירות גומי לפחות. ב- 02:25 שוגרו חזרה לדרכם הנפגעים הראשונים שהתפנו לסירות, כשהם מלווים ברופא השייטת, ד"ר שמעון סלבין.

## **הפינוי מהיעד**

שלב הפינוי ממבצר האי גרין ארך 38 דקות מתום הקרב – מ- 02:17 ועד 02:55. הוא נמשך כמעט כאורך הקרב עצמו – 39 דקות. מרגע שניתנה הוראת הפינוי, האויב ביעד היה משותק ולא יזם הפרעה כלשהי. עם זאת, בחלל ריחפה סכנה של הפגזה מצרית אפשרית, ולכן הושארו ביעד רק לוחמים שנועדו לאבטח או לסייע בפינוי האנשים והציוד, ולבצע לבסוף את פעולת החבלה במקום.

חוליות הסיירת והשייטת התפנו מהיעד בדרך שבה הם באו – בסירות. חנן גילויץ, מפקד חוליית הסיירת שטיהרה את החדרים המערביים, הורה לאנשיו לירות ולהשליך רימונים מעמדת מקלע 5 לעבר המעגן והמזח, כדי לאבטח את פינוי חולייתו, שאיש ממנה לא נפגע.

שתי פצצות אר-פי-ג'י נורו על ידי חוליית חנן לעמדת תותח 6. "כוח הרתק" חזר באופן עצמאי ב"חזיר".

פינוי הנפגעים מהיעד התנהל בשני מוקדים: יובל מירון – מהחצר ודני ואזה ודני לוי – מן המדרכה שבצד חומת המבצר המזרחית. את יובל מירון העלינו – חוליית אמיתי, דיגלי ואנוכי – בעזרת חבל דרך הסולם אל הגג, ומשם, באמצעות יעקב פונדיק, לסירות. דני ואזה ודני לוי נמצאו על המדרכה התחתונה, בקטע שבין עמדת תותח 3 לעמדת תותח 4, על ידי דיגלי ואורי מתתיהו שסרקו את השטח שלאורך המדרכה והגג. בגלל השיפוע התלול וסבך הקונצרטינה היה קושי להרימם ולחלצם. הוריתי, אפוא, לדני אבינון לשגר סירת גומי, שתגיע אליהם תוך עקיפת המבצר ממזרח. שניהם חולצו בעזרת גידי החובר ואורי מתתיהו, שנעזר במגזרי התיל שלו.

### הפינוי הסופי והחבלה

משהתפנתה חוליית חנן, תפס גדי קרול לבדו את עמדת החיפוי, ואחר כך ירד למדרכה הצפון-מערבית. משם הוא ירה והרג שני מצרים, שצצו מאחורי המבנה בדרכם אל המעגן. משסיים, הוא התפנה לסירות והפליג לראס סודר. אהוד רם, שאמור היה לרכז את החבלה, נהרג, כזכור, עוד בתחילת פעולתו ביעד. מכיוון שתותחי ה-85 מ"מ נפגעו קשות במהלך הפעולה, הם לא הצדיקו מאמץ חבלני נוסף, ואילו המכ"ם התגלה כדמה. בשלב זה נתתי, כמתוכנן, עדיפות לפינוי הנפגעים וצמצמתי את מספר הלוחמים שנותרו ביעד. את אנשי הסיירת שנותרו ביעד הפניתי לפינוי יובל, ואזה ולוי, ועל צוות של קצינים מהשייטת (סופר, אילן וגיל), בראשותו של רס"ן שאול זיו, הטלתי לרכז את כל חומר הנפץ (80 ק"ג) באולם הצפוני ולערוך אותו שם לפיצוץ. סברתי, כי התמוטטות הגג תחסל ממילא גם את התותחים והמקלעים הבינוניים שעליו. שאול זיו, שהסתובב בתוך האולם, נפגע מעצם שנפל על רגלו, והוא יצא את המבנה. הוריתי לו להתפנות לסירה. באותו הזמן נחתו שני פגזים ליד המדרכה בקרבת אזור ההמתנה של ארבע סירות הגומי הנותרות, ואחד מהם פגע בירכתי אחת הסיירות. זירזתי את אבינון לפנות לסירות את אלה שנותרו באי – דיגלי, סופר, עוזי וגונן (האחרון איבטח את המדרכה המזרחית) – ולשלחם חזרה. לאחר התפנותם יצאו בסירת גומי סימן 5 בודדת גם דני אבינון, שאול, "רפול" ואפרים סלע. נותרנו עם סירה סימן 5 אחת בלבד לרגלי הגשר ביעד. האחרונים שנשארו היו אילן וגיל – להשלמת החבלה לפיצוץ – דב ואני – לאיסוף פריטי ציוד שנשרו מנפגעים על הגג – ושני מפעילי סירת הגומי, משה טבלן ("זוסמן") ואייל בנאי.

ב-02:55 הופעלה מערכת החבלה. ירדנו לסירה והתרחקנו חצי מייל מזרחה מהיעד, ואחר כך נענו מרחק-מה צפונה, בניגוד לכיוון הנסיגה. עשינו כך כדי לחזור דרומה ולוודא, אחרי תשע דקות של השהייה, שהפיצוץ הופעל. אחרי הפיצוץ צפינו בהפגזה המצרית הכבדה

שנחתה על המבצר. רק כשנכנסנו לסירה כדי לעזוב את היעד התברר לי ששני "החבלנים" שאתי, אילן וגיל, פצועים.

על תוצאות הפיצוץ שלנו וההפגזה המצרית כתב "רפול":<sup>8</sup>

אני סבור שכמעט כל המצרים שנמצאו באי נהרגו. יש לזכור שהייתה גם הפגזה קשה של המצרים עצמם על האי. [...] מי שנשאר שם חי אחרי הפעולה שלנו ולא נהרג אחר כך בהפגזה של המצרים, הרי זה נס מן השמים. והרי אני יכול להכריז על עצמי כעד ראייה. יצאתי מן היעד בסירה לפני האחרונה. הייתה אז הפגזה כבדה. כל מטר במים היה מופגז.

לשמחתנו, ובמידת-מה להפתעתנו, ולמרות שיצאנו אחרונים מהאי גרין, הגענו ראשונים לבסיס חיל הים בראס סודר. היה זה בשעה 04:15 לפנות בוקר.

### הנסיגה

למעט שתי הסירות האחרונות – שלי ושל אבינון, שהיו סירות גומי סימן 5, המצוידות כל אחת בשני מנועים ונעו כבודדות – כל הסירות האחרות שהתפנו נשלחו בזוגות, וישירות לראס סודר. כולן תודרכו לא לנחות בראס מסלה בשל הפגזה אפשרית. בראס מסלה היה גם החפ"ק המטכ"לי. ואמנם, ב- 04:10 הופגזה ראס מסלה והחפ"ק המטכ"לי נאלץ לנטוש אותה.

כדי למנוע נפגעים בשעת הפינוי נקטנו את הצעדים הבאים:

- יצרנו פיזור אל מול ההפגזה המצרית הצפויה.
- חסכנו את הקשר והצורך המיותר בשליטה מרכזית, שממילא לא הייתה יכולה להתקיים (למרות שבכל 12 סירות הגומי וב "חזיר", שהיו מפוזרים על פני מרחק עצום, היו מכשירי קשר).
- שמרנו על בטיחות שיט באמצעות תנועה בזוגות.
- הקנינו לכל זוג סירות את החופש לנוע במהירות המרבית שיוכל, בלי "לכבול" ולעכב את עצמו ואת האחרות.

ארבע סירות הגומי הראשונות, שבהן רוכזו הרוגים ופצועים בלבד, שוגרו, כאמור, עם ד"ר סלבין כבר ב- 02:25, אך נאלצו להתפצל כעבור שבע דקות. שתי הסירות הראשונות מביניהן התקדמו באיטיות בגלל הטיפול שהרופא הגיש לפצועים תוך כדי תנועה. הוא גם עבר, לצורך זה, בין הסירות וטיפל, בין השאר, בסמ"ר דוד קליאוט, שהיה היחיד שנפצע מרסיס בשלב

<sup>8</sup> "בולמוס 6" – הפשיטה על האי גרין, עמ' 7.

ההתפנות מהמבצר, כשהחלה ההפגזה המצרית. שתי הסירות האחרות ביקשו וקיבלו אישור להיפרד מהשאר, והאיצו את מהירותן.

שתי הסירות האחרונות שעזבו יחד את האי היו "הזוג" היחיד שהתפצל בדרך. זאת, לאחר ששני מנועיה של אחת הסירות, שנפגעה בירכתיה מפגז שנחת על האי, גרמו להאטה שלה. דיגלי ולוחם סירת נוסף, שהיו בסירה זו, הועברו לסירה השנייה, הצמודה אליה, שנשאה את גופותיהם של ואזה ולוי. הסירה הפגועה חדלה להתקדם תוך מספר דקות, לאחר ששני מנועיה התהפכו ושקעו למים. דיגלי וסירתו לא נש ארו ללוות את הסירה השוקעת וגם לא חזרו למבצר לדווח לנו ולהיעזר בנו, אף שידעו שאנו עודנו נמצאים במבצר, במרחק של כ- 300 - 400 מטרים בלבד מהם (מהלך שלוש דקות תנועה בסירת גומי). סירתו של דיגלי אותתה לסירה של שאול, אך לא יכלה להדביק אותה, וזו גם לא הבחינה בה.

בסירת הגומי השוקעת נמצאו ששה לוחמים: סגן אמנון סופר, עמוס וייס, אורי בארי, עוזי לבנת וישראל גונן מהשייטת, ואורי מתתיהו מהסיירת. אמנון סופר הורה לנפח את חגורות ההצלה, לקחת נשק אישי ומחסנית, מכשיר "מוטורולה", מכשיר ביות "שרה" וג'ריקן של חמישה ליטרים מים. עוזי ומתתיהו השמידו את הסירה השוקעת בסכיניהם והפעילו רקטות ונצנצי אור אדומים, אך שאול ו"רפול" לא הבחינו בהם. השישה החלו לשחות מזרחה לעבר החוף.

עד השעה 05:15 לא עלה בידי החוליה השוחה להקים קשר. בשעה זו, חוליה שהצבתי בראש מגדל ה"קרנטין", על החוף שמדרום-מזרח לפורט תוופיק, קלטה את קריאתם. חוליה זו הייתה מורכבת מקצין הגנ"ק (גילוי, ניווט, קשר) של השייטת, מייק קורקיס, ולוחם (מיל") אליהו שוורץ ("מתוקה"). כשהשוחים הגיעו לנקודה הנמצאת כ- 1,000 מטרים מזרחה לסלע "ניו פורט", העביר קורקיס לממסר הקשר של צה"ל את היד יעה על החוליה השוחה ואת המיקום של ששת לוחמיה. ב- 05:23 הוזהרו השוחים שספינת אויב נמצאת בדרך אל סלע "ניו פורט". החפ"ק המטכ"לי, שחשב בטעות שהשוחים נמצאים ב"ניו פורט", הודיע להם שהוא שולח סירת "ברטראם" ומטוסי קרב נגד ספינת האויב. הוכנה גם ארטילריה לסיוע ושני מסוקים נשלחו לחלץ את השוחים מהמים. דב בר התנדב להצטרף לאחד משני המסוקים.

השוחים, שכבר עברו במים מרחק של 3.5 ק"מ, הבחינו מרחוק במסוקים. הם נחלקו מייד לשתי שלשות וירו רקטות כדי שיבחינו בהם ויזהו אותם. ביעף הראשון עברו המסוקים מעל סלע "ניו-פורט", אך הטייסים טרם פתחו את מקלטה ה"שרה". הם טווחו מיד על ידי תותחי הנ"מ המצריים, ואז הדרימו, הפעילו את ה"שרה" וחזרו ביעף מהיר, ותחת הפגזה לא יעילה הם אספו, תוך דקה אחת בלבד, את כל השישה. ב- 06:15 הגיעו כולם לראס סודר.

במהלך הנסיגה היו מספר ניסיונות מצד הלוחמים בסירות הגומי להוריד את הפצועים בראס מסלה, אך מחמת ההפגזה לא אושר להם הדבר. ברם, ניתן להם לעשות זאת בחוף שמדרום לראס מסלה, המרוחק מטווח ההפגזה. כדי להאיץ את פינוי הפצועים ולחסוך מהם



את טלטולי הסירות, הם נאספו במסוקים, לאחר שהונחתו בחוף על ידי סירות הגומי. פעם אחת אף אסף מסוק פצוע מתוך סירת גומי בלב ים – את סמ"ר ישראל אסף.

### תוצאות הפשיטה

הפשיטה על האי גרין גרמה למצרים 70 - 80 הרוגים, מתוך 100 חיילים שהיו ביעד. חלק מההרוגים נפגעו מההפצצה של המצרים על המבצר לאחר שפינינו אותו. אגפו הצפוני של המבצר פוצץ וששת התותחים ש עליו יצאו מכלל שימוש. 13 עמדות חוסלו והחדרים סביב החצר טוהרו.

לכוחותינו היו שישה הרוגים: דני לוי, חיים שטורמן ויואב שחר מהשייטת ואהוד רם, דני ואזה ויובל מירון מסיירת מטכ"ל. לכוחות שהשתתפו במבצע היו גם 11 פצועים: 10 מהשייטת ואחד מסיירת מטכ"ל. כן נפצע המנהל הטכני של מחלקת ה"חזירים" בשייטת. כל לוחמינו, כ- 70 במספר, חזרו לבסיסם, ולמרות הארטיילריה המצרית הכבדה, לא היו לנו אבידות בנפש בעת הפינוי והנסיגה מהיעד.

כל הלוחמים משייטת 13 שנפצעו חזרו לשירות פעיל. שניים מתוכם, עמי איילון וידידיה ("דידי") יערי הגיעו לפיקוד על שייטת 13 ולאחר מכן על חיל הים. שאול זיו ועוזי לבנת הגיעו לפיקוד על שייטת 13. דב בר, גדי קרול, אילן אגוזי וישראל אסף הגיעו לתפקיד של סגני מפקד השייטת.

שישה לוחמי שייטת 13 צוינו לשבח על חלקם בקרב וקיבלו עיטורים: סגן עמי איילון קיבל את עיטור הגבורה; סגן גיל לביא קיבל את עיטור העוז; סרן דב בר, רס"ל "זלי" רוט, סגן אילן אגוזי וסגן גדי קרול קיבלו את עיטור המופת. הציונים לשבח הומלצו על ידי, בתיאום עם קצח"ר, תא"ל רפאל איתן ("רפול").

תוצאה של מבצע צבאי נמדדת על פי השגת המשימה, כפי שהוגדרה בפקודת המבצע. בפקודת המבצע של האי גרין נאמר, כזכור, כי חיל הים "ישמיד את כוח האויב שעל האי גרין ויחבל במבנים ותותחים המוצבים באי". ואכן, למרות הקשיים הייחודיים – זרמים בלתי צפויים, מיקום היעד בלב ים, מבנהו המבוצר והמסובך, מספר רב של עמדות, תותחים, מקלעים כבדים, חדרים וחיילי אויב, היעדר דרך מילוט לאויב והגנה סביבתית צפופה – המשימה הוגשמה במלואה: האויב באי הושמד ותותחים ומבנים חובלו. יתר על כן, מתום הלחימה ובכל מהלך פינוי האנשים, הציוד וביצוע החבלה (משך 38 דקות), הכוח שלט ביעד ללא הפרעה כלשהי. עובדה זו היא עדות נוספת לאו בדין היכולת ורצון הלחימה של האויב ביעד, דהיינו ל"השמדתו".

גם המטרה הכוללת יותר – חיזוק כוח ההרתעה של צה"ל – הושגה. יעידו על כך דבריו של

"רפול"<sup>9</sup>:

ניתן היה לתקוף את האי מן האוויר , אבל היה צורך להפגין בפני המצרים את העליונות שלנו במפגשים של פנים-אל-פנים, מאחר והם פירשו על דרך הגיונם את העליונות האווירית של ישראל כיתרון טכני בלבד . אפילו בחלומותיהם הגרועים ביותר הם לא דמיינו לעצמם פעולה נועזת כזו!

גם דברים שכתב ד "ר מוסטפא כבהא , במחקרו **מלחמת ההתשה בראי המקורות המצריים**<sup>10</sup>, מעידים על המידה בה השפיע מבצע האי גרין על האויב המצרי: פעולה זו [האי גרין] היוותה נקודת מפנה במלחמת ההתשה . היא סימלה את התחלתו של שלב חדש במלחמה, שרוב החוקרים המצריים קרא לו "שלב ההתשה הנגדית", בו עברה היוזמה הצבאית מידי מצרים לידי ישראל.

בפשיטה על האי גרין הופעלו לראשונה שיטות , צורות קרב , טכניקות ואמצעים חריגים וחדשים, אשר יצרו רף גבוה של סטנדרטים ונורמות לחימה חדשות והפכו נכסי צאן ברזל לשימוש שייטת 13 גם שנים רבות לאחר מכן . בין אלה בלטו הבאתם של למעלה מ- 40 לוחמים אל יעד מבוצר בלב ים , תוך שמירת הפתעה מוחלטת ; תנועה מקובצת של 20 לוחמים בשחייה , וחדירתם אל היעד לאחר דרך ארוכה בצלילה , כשהם חגורים בערכה כפולה ועוברים ישירות ומיידית מהמים ללחימת חי "ר, "מתחת לאפם של השומרים"; הצבה חשאית והפעלה מתואמת של כוח רתק והסחה המובל אל היעד ב "חזיר"; הכשרת ערכות ציוד לחימה וחימוש לתנאי צלילה, והפעלתן בלחימה על הקרקע.

להערכת המבצע על פי מדדים מקצועיים של צה"ל, יש לחזור לדבריו של "רפול"<sup>11</sup>:

[...] ביצוע הפשיטה על האי גרין היה יוצא דופן בהצלחתו הבלתי רגילה . [...] סבורני שצה"ל השיג בפעולה הזאת הישג חשוב לעצמו . הישג זה אינו רגעי , שחשיבותו בכך שעלינו על האי וכבשנו אותו , אלא בכך שפילסנו לנו דרך לשיטת לחימה חדשה ותרמנו לעצמנו תרומה נכבדה בביטחון העצמי שלנו , ביכולתנו לפעול ולבצע מבצעים מורכבים ומסובכים , כמו הפשיטה על האי גרין [...], שלמרות האבידות הכבדות הופגנו בה יכולת ורמה , היכולות לשמש לנו תמרוך במשך שנים רבות [...] רכשנו ניסיון יקר , שיחוסך לנו ללא ספק אבידות בחיי אדם בעתיד.

שייטת 13 כבשה לה בפשיטה זו מעמד מבצעי מוכר כיחידה נבחרת , הדבקה בנחישות

<sup>9</sup> מצוטט ב: **הפשיטה על האי גרין – מלחמת ההתשה**, מסמך פנימי של בה"ד 1, ינואר 1995, עמ' 28.

<sup>10</sup> עמ' 86.

<sup>11</sup> מתוך מסמך פנימי של חיל הים.

במשימתה ומסוגלת לבצע בהצלחה פשיטות ימיות ויבשתיות כאחת . במהלך חודש וחצי מתום הפשיטה על האי גרין ביצעה השייטת שלושה מבצעים נוספים , בכללם מבצע "אסקורט", בו טובעו שתי טרפדות מצריות , מבצע שפילס את הדרך לביצוע נחיתה ימית ופשיטה מוצלחת של כוח משוריין . השייטת גם זכתה להכרה בצורך להגדיל באופן ניכר את הכוח הלוחם שלה.

הלקחים, הניסיון והביטחון שנרכשו בעקבות הפשיטה על האי גרין , ואשר יושומו במבצעים הרבים שבאו לאחר מכן , הובילו להקטנה משמעותית של מספר הנפגעים ולהצלחה צבאית גדולה לחיל הים . ראייה לכך היא מלחמת יום הכיפורים , בה זכו חיל הים בכלל ושייטת 13 בפרט להצלחות מוחצות: מלחמה זו הסתיימה בשלוש אבידות לחיל הים (מתוך שני לוחמי שייטת, שחדרו ותקפו בנמל פ ורט סעיד). הלחימה בשנים שלאחר מכן לבלימת מחבלים בדרך הים, ומבצע "שלום הגליל", הסתיימה ללא כל אבידה בנפש.

## התייחסויות לפשיטה על האי גרין

סא"ל (מיל) יוסי עבודי: **הרקע לפעילות חיל האוויר בתקופת מבצע "בולמוס 6"**

סא"ל (מיל) יוסי עבודי היה ראש ענף היסטוריה בחיל האוויר

ב- 20 ביולי 1969 נדרש חיל האוויר לתקוף מטרות מצריות לאורך תעלת סואץ , בחלקה הצפוני. זו הייתה התקיפה הראשונה של חיל האוויר לאחר שנתיים של הפוגה . התקיפה הקודמת של חיל האוויר בתעלה הייתה ביולי 1967, מייד אחרי מלחמת ששת הימים , ומאז הוא לא השתתף בפעיל ות התקפית בתעלה , למרות שהייתה פעילות רבה מאוד שלו במצרים, בעיקר במבצעי צילום ובאיסוף מודיעין , וכן בפשיטות עומק , וכן בגזרות אחרות של גבולות ישראל. למצב זה היו מספר סיבות:

- חיל האוויר סיים את מלחמת ששת הימים עם 50 מטוסים פחות משהיו לו עם פתיחתה. עד תחילת 1968 היו לו 150 מטוסי קרב בלבד, בעוד שחיל האוויר המצרי חזר, כבר באוקטובר 1967, ל- 80 אחוזים מעוצמתו ערב המלחמה. הוא עשה זאת באמצעות הסיוע שקיבל מברית המועצות.
- צרפת הטילה אמברגו על ישראל , ולא היה ידוע אם ומתי יופשר . תקיפות של חיל האוויר בתעלה היו עלולות להחמיר עוד יותר מדיניות צרפתית זו.
- ערב מלחמת ששת הימים נחתמה עם ארצות הברית עסקת רכש של מטוסי "סקייהוק" עבור חיל האוויר , והיה חשש שאם ישראל תפעל בתעלה בעוצמה אווירית, היא תיחשב כמי שהפרה את הסכמי הפסקת האש , דבר שאולי יביא להטלת אמברגו גם על ידי ארצות הברית, וכן לגינויים באו"ם.

- חיל האוויר נמנע מלתקוף בתעלה מתוך רצון ברור להימנע מאבידות.
- היה חשש שהפעלת חיל האוויר בתעלה תסלים את המצב ל "מלחמה טוטאלית", שישראל לא רצתה בה.

ההחלטה להפעיל בכל זאת את חיל האוויר ביולי 1969 התקבלה בגלל פעילות הארטילריה המצרית, שגרמה הרוגים ופצועים רבים לצה"ל, ולא נמצאה דרך אחרת לעצרה. זאת ועוד, המצרים פירשו את הימנעות ישראל מהפעלת חיל האוויר החזק שעמד לרשותה כאות של חולשה, וגם נתון זה היווה מרכיב בשיקולים להפעילו, בסופו של דבר.

הכנסת חיל האוויר לפעולה מחדש בחזית התעלה נבעה, אפוא, מהרצון לבצע פעולות ענישה נגד צבא מצרים, ובמיוחד נגד חיל האוויר המצרי. הדבר נועד להשיג שתי מטרות עיקריות: השגת עליונות אווירית, לפחות אזורית; ענישה על הירי הארטילרי של המצרים.

בין אפריל ליולי 1969 הופלו 14 מטוסים מצריים. למרות זאת, המצרים לא פסקו מלהיגרר לקרבות. אז הוחלט במטכ"ל, לאחר התלבטויות קשות, לבצע את מבצע "בוקסר 1", באזור קנטרה וצפונה. המבצע, שנערך ב- 20 ביולי 1969, נמשך משעה 4 אחר הצהריים עד חשיכה. הותקפו שתי סוללות טילים, ארטילריה, חניוני טנקים ומוצבים, ובוצעו אמנעות על הצירים. שלושה מטוסים מצריים, שניסו ליירט את מטוסינו ולפגוע במטרות ישראליות בסיני ולאורך התעלה, הופלו, מטוס מצרי נוסף הופל מטיל "הוק" ועוד אחד הופל מאש נ"מ ב"בוקסר 1" ביצע חיל האוויר 250 גיחות, שהוגבלו לתחום התעלה בלבד. הייתה זו ההפצה הגדולה ביותר שחיל האוויר ביצע עד אז ביום אחד, שלא במסגרת מלחמה כוללת. השתתפו בה כמעט כל מטוסי הקרב וכל סוגי המטוסים של החיל, לרבות "סקיי הוק". שני מטוסי "מיראז" שלנו הופלו – אחד בקרב אוויר והשני מאש נ"מ - והטייסים צנחו בשלום על אדמת סיני.

תקיפות חיל האוויר התחדשו ב- 24 ביולי, במבצע "בוקסר 2" שהתרכז בתחום התעלה. המבצע בא לאחר נאוומו של נאצר, ב- 23 ביולי, שבו הכריז על "מלחמת הקזת דם" ("מלחמת התשה" בלשוננו) נגד ישראל וחזר על "שלושת הלאווים" הידועים של ועידת הפסגה הערבית בח'רטום – לא משא ומתן, לא הכרה ולא שלום עם ישראל. כמות הגיחות, עוצמת התקיפות, מספר המטוסים וסוגיהם ב"בוקסר 2" דמו ל"בוקסר 1". הפעם הופלו חמישה מטוסים מצריים על ידי מטוסי חיל האוויר ועוד שניים הופלו באש נ"מ.

שלושה מבצעי "בוקסר" נוספים נערכו בקטעים אחרים של התעלה, לרבות הפצה של האי גרין ("בוקסר 5"). במבצעים אלה הסתפקו ב- 30 - 40 גיחות בלבד ומטרתם הייתה להתיש את המצרים בפעילות מתמשכת, כולל בלילה.

בחמשת מבצעי "בוקסר", שהתבצעו לאורך התעלה ולרוחב רצועה של ארבעה עד שבעה ק"מ ממערב לה, נהרגו, לפי ההערכה, כ- 100 חיילים מצריים ונפצעו כ- 300. כן נפגעו חמש

סוללות טילים, שתי תחנות מכ"ם, 17 סוללות ארטילריה, שישה חניוני טנקים ורק"ם, 19 מוצבים ושלושה גשרים. למצרים הופלו 12 מטוסים, ולחיל האוויר - שני מטוסים. למרות זאת, פעולות אלו של חיל האוויר לא גרמו למצרים להפסיק את האש.

בחודשים הבאים נטל חיל האוויר חלק במבצעים הגדולים של צה"ל בגזרות אחרות בחזית המצרית, כגון במבצע "רביב" ובמבצעים אחרים, ומשגם אלה לא הועילו, הוא פנה להפצות בעומק מצרים. למתקפות האוויריות בעומק מצרים היו מגבלות מגבלות משל עצמן. אחת מהן הייתה, שכאשר הותקפו מטרות סטטיות לא באה בעקבותיה מלחמת תנופה שניצלה את ההצלחה. מגבלה נוספת הייתה, שלאחר השמדת מטרה, כגון סוללת טילים או מוצב, היא הייתה מוקמת מחדש.

### סא"ל (מיל") אורי מתתיהו: סיירת מטכ"ל במבצע "בולמוס 6"

סא"ל (מיל") אורי מתתיהו היה, בעת הקרב על האי גרין, סגן מפקד הצוות של סרן אהוד רם ז"ל, ולאחר נפילת האחרון נטל את הפיקוד על הצוות. אורי מתתיהו היה פעיל מרגע הגעתו ליעד בכל מהלך הלחימה, לרבות בחילוץ הנפגעים. הוא גם היה היחיד מהסיירת שנסוג בשחיה עם אנשי השייטת, לאחר שסירתם נפגעה ושקעה.

התחקיר עליו התבסס תיאורו של זאב אלמוג על המבצע באי גרין – על כל ההישג הבלתי-רגיל שלו – נעשה אצל צד אחד בלבד באותו מבצע. סיירת מטכ"ל לא הייתה שותפה בו<sup>12</sup>. כששאלתי את זאב מדוע הסיירת לא שותפה בתחקיר הוא השיב בכנות: "לקח כל כך הרבה זמן לתחקר את 20 האנשים... זה היה כמו רשומון...". אכן, אין אמת מוחלטת. כל חייל וכל לוחם רואה את האמת מהזווית שלו, ויש קושי גדול להצליב את הסיפורים כדי להגיע לתמונת המצב האובייקטיבית. בעצם, אי אפשר בשום פנים ואופן להגיע אל האמת האובייקטיבית בצורה מוחלטת; אפשר רק להתקרב אליה.

מסיבות שונות, סיירת מטכ"ל רצה כל העת קדימה. זו הייתה התקופה שאחרי מלחמת ששת הימים, והפעילות של הסיירת הייתה רבה כל כך, עד שלא היה מתי לעשות תחקירים. ואף על פי כן, חבל שלא נעשה מאמץ קטן נוסף – כפי שעשה זאב אלמוג, והצליח במעשהו זה להציב את שייטת 13 על המפה – לתחקר גם את פעילותה של הסיירת בפשיטה על האי גרין.

שיתוף הפעולה של סיירת מטכ"ל עם שייטת 13 היה מצוין עוד לפני מבצע "בולמוס 6". כמות המבצעים מיד אחרי המלחמה – כתוצאה מכך שבבת אחת נוצרו לנו גבולות חדשים, בחלקם

<sup>12</sup> הערת זאב אלמוג: הסיירת לא תוחקרה, מסיבותיה היא, ע"י קורס המפל"גים של השייטת שערך את המחקר. אולם לוחמי הסיירת השתתפו בתחקירים שלאחר הפעולה, וההקלטות מהתחקירים הללו היו בידי חניכי הקורס בעת ביצוע המחקר.

ים ומים – הייתה גדולה מאוד. פעלנו ביחד במבצעים, ואפילו הייתה חלוקת עבודה מעניינת מאוד בינינו, אותה הובילו זאב אלמוג ועוזי יאירי: הם לימדו אותנו לצלול – עברנו קורס צלילה בשייטת – והלוחמים שלנו לימדו אותם להילחם על הקרקע. עד למבצע על האי גרין אנשי השייטת לא הוכרו בצה"ל כלוחמים, ומבצע זה – ללא ספק וללא עוררין – הציב אותם על המפה. אנחנו בסיירת הכרנו באופן אישי את כל מי שהשתתף במבצע על האי גרין מטעם שייטת 13. זו הייתה אחת החוויות המדהימות ביותר מבחינתנו לעבוד עם האנשים הכל כך מיוחדים שנתקלנו בהם בשייטת.

במהלך הלחימה על האי גרין, כשאנחנו, אנשי הסיירת, הגענו לגג המבצר, 70 אחוזים מלוחמי השייטת נשארו בלי תחמושת, וזאת כשמדובר בקרב פנים-מול-פנים וכשרובם פצועים. כשאני הגעתי לגג, כל מי שראיתי היה פצוע מהרימונים שנזרקו על השטח הפתוח שהיה ללא מחסה. רק גדי קרול היה מסוגל לתפקד. הוא היה בכל מקום. התנהגות הפצועים הייתה דבר מרגש עד כדי צמרמורת, ובמיוחד מרגש היה לראות איך כל הפצועים פינו את עצמם.

האי גרין נכתש עד דק. 14 שנים לאחר מכן, אחרי שהשתחררתי, חזרתי לסיירת כסמג"ד. פגשתי את זאב אלמוג שיזם אז שיט עם סטי"ל לאי גרין, ולכל יתר האתרים לאורך התעלה בהם עשינו מבצעים. בשיט עם הסטי"ל השתתפו המשפחות השכולות, והסיוור היה מרגש בצורה בלתי רגילה. כשהגענו לאי גרין, אחד הדברים שהדהימו אותי ביותר היה שלא נשאר בו דבר! הכול היה מלא חורבות והאי כולו היה גל הריסות אחד גדול, תוצאה של הפצצות חיל האוויר לאחר הפשיטה של השייטת והסיירת. זה היה המבצר, שכל הניסיונות לפגוע בו וכל מטחי הארטילריה שנורו עליו לא הצליחו להפיל את החומות העבות שלו, אלו שעתה לא נשאר מהן דבר. רק עתה ראינו והבנו את המשמעות של פצצות בנות 1,000 ק"ג שהפילו על האי מטוסי חיל האוויר, בכתישה שעשו לו לאחר תום המבצע.

הייתה לנו זכות גדולה להיות עם אנשי שייטת 13, גם באימונים וגם במבצעים. חבורה זו של אנשי השייטת הציבה סטנדרטים חדשים במבצע על האי גרין. לחלקם הגדול קראנו "אגדות בחייהם". הם היו חבורה מדהימה של אנשים, שמעשיהם באו לידי ביטוי במבצע – בנחישות, באומץ הלב, בחברות. קשה להאמין שקיימות מסירות והקרבה כמו אלו של אנשי השייטת, שהיו מוכנים לעשות הכול, כמעט בכל מחיר, לבצע את המשימה. למקצועיות, לחברות ולדבקות במשימה שלהם מגיעה אמירת "כל הכבוד!"

אל"ם (מיל") עוזי לבנת: **שייטת 13 במבצע על האי גרין מנקודת מבטו של לוחם**  
אל"ם (מיל") עוזי לבנת השתתף בכל שלבי הלחימה באי גרין, משלב הפריצה ליעד ועד לפינוי. הוא היה – כמו אורי מתתיהו – בצוות שנאלץ לשחות עקב הפגיעה בסירה ששקעה. עוזי לבנת היה הקשר של מפקד הפעולה מרגע הגעתו ליעד ועד לפינוי. עוזי השתתף בקורס המפל"גים שחקר – בהנחיית סא"ל (מיל")

אברהם זוהר, כנציג מחלקת ההיסטוריה של צה"ל – את הקרב. לימים הוא היה מפקד שייטת 13.

הייתי לוחם בשייטת 13 ערב יציאה לקורס קצינים, כשהשייטת פשטה על האי גרין. במבצע הייתי בחוליית הפריצה ואחר כך הקשר של זאב אלמוג. ברצוני להאיר ארבע נקודות שאותן אני "סוחב" בזיכרון עד עצם היום הזה.

ראשית, הייתה לי תמיד הערכה גדולה מאוד לדרג המאשר, על התעוזה לאשר את המבצע על האי גרין. עם זאת, הזיכרון החד ביותר שלי מאז הם הדברים שאמר הרמטכ"ל בתדריך האחרון לפני היציאה למבצע, כאשר התרה במפקד הכוח לסגת אם יהיו לו מעל עשרה הרוגים. אז הבנתי בפעם הראשונה, כלוחם, שאנו הולכים למבצע מסוכן מאוד. עד לאותו הרגע הייתה תחושה שהמבצע הוא עוד מבצע, בדומה למבצעים קודמים שהשתתפתי בהם, כמו המבצע בעדבייה, שיחסית היה מבצע פשוט מאוד. מסתבר, שהמבצע באי גרין היה סיפור אחר לחלוטין.

שנית, נושא ההכנות. זאב אלמוג לא ציין סוגיה זו, ובצדק, כי הוא דיבר על המבצע בראייה היסטורית, כחוקר. עם זאת, חשוב לציין מה הייתה המשמעות של ההליכה לאי גרין מנקודת המוצא של השייטת. כאשר הפער בין היכולת הנדרשת ליכולת הקיימת, בכל התחומים, היה גדול מאוד. במהלך ההכנות והאימונים היו תקלות ובעיות רבות, אך, בסופו של דבר, הן נפתרו והמבצע בוצע. זה כשלעצמו יכול לעורר התפעלות גם אצל מי שעומד מהצד וגם אצל מי שעשה את הדברים. בהכנות למבצע ובפשיטה עצמה נכנסה השייטת, בתחומים רבים, לעולם חדש לחלוטין עבורה: תחום הפשיטה בצלילה התחיל במבצע על האי גרין, והגיע, בסופו של דבר, הרבה שנים לאחר מכן, לרמות בלתי רגילות, בזכות ההתחלה שהייתה שם. חלק גדול מהאשראי לעובדה ש"עשינו את זה" מגיע לזאב אלמוג.

שלישית, ברצוני לציין נקודה אחת בקשר למודיעין. הייתי בחוליית הפריצה. כשזחלנו מתחת לגשר, היינו 20 אנשים. עשינו רעש, כי דרכנו על קופסאות שימורים שהיו מפוזרות על הקרקע. אני נחרדתי מכך. היה קשה מאוד להעביר 20 איש בחלל הצר הזה שמתחת לגשר. ידענו שקיימת פירצה בגדר, אך היינו מנועים מלהגיע אליה. כשהגענו מתחת לגשרון הייתה תחושה שברגע שנצא מהצל שלו, יראו אותנו. ולכן, למרות הרצון שהיה בחוליית הפריצה להתפרס ולאבטח מהאגפים, בשעה שאחד חותך ושניים אחרים מחזיקים עם הפלנלית את חוט הברזל – הדבר היה בלתי אפשרי. היה גם ברור שאם נצטרך להפעיל את ה"בונגלור", חוליית הפריצה כולה לא תחזור משם. כל המצב הזה היה בלתי אפשרי – אבל זו הייתה התוכנית. לכן, היינו חייבים להמשיך בחיתוך הגדר. אני זוכר את עצמי שוכב על הגדר, ולא מבין איך אפשר לשמור על השקט כשאנחנו חותכים גדר במצב בלתי אפשרי זה. חשבתי שהדבר לא ייגמר לעולם. אילן אגוזי היה זה שהחליט לפתוח באש, כי חשב שגילו אותנו. באותו רגע נזק רימון וגדי קרול, שהיה מטרים ספורים מאחורינו, העביר בשקט אחורה

הוראה לכולם, שברגע שהאש תיפתח אנשים ירוצו דרך הפירצה ולא מהיכן שאנחנו טרחנו לחתוך את הגדר.

בקרב עצמו, למרות התוכנית, הדברים התגלגלו באופן טבעי מאוד. אנשים הגיעו למצב שהם עשו את מה שהיה צריך לעשות, בגלל התנאים בשטח. ברוב המוחלט של זמן הפעילות על גג המבצר הייתה הנרה חזקה מאוד של תותחי 130 מ"מ, ותחושה שהנותבים היו מיותרים, כי היה שם כמעט אור יום. אם צלף היה יושב בעמדות התותחים 5 או 6, הוא היה הורג את כל מי שהיה על הגג. הסתובבנו שם חשופים, ולכן היה זה מזל גדול שהמבצע הסתיים בשישה לוחמים הרוגים. אם לחימת-הנגד של המצרים הייתה עיקשת וחכמה, הוא היה יכול להיגרם באסון גדול. בפועל, האנשים נלחמו ברצף, בתעוזה ובמקצועיות, מה שכנראה גרם למצרים לא לעשות את מה שיכלו לעשות.

רביעית, הפקת הלקחים. השייטת, שיצאה פגועה מאוד פיזית מהמבצע על האי גרין, ידעה לצאת מכך לדרך חדשה לגמרי. הפקת הלקחים פתחה עולם אחר בכל מה שקשור לניהול היחידה, לדרך שבה מקדמים אותה לשנים לבוא, ולצורה שבה שומרים על רוח היחידה. דברים אלה הונחלו לא רק בשייטת, אלא עברו דרך השייטת גם לשאר יחידות חיל הים, ובכלל זה באמצעות זאב אלמוג, שהיה בהמשך הדרך מפקד זירת ים-סוף והפך למפקד חיל הים. מושגים רבים שנטבעו בימים של נוהל הקרב למבצע על האי גרין – איך באמת מנהלים קרבות, איך מתכוננים, איך בונים כוח ואיך מכינים ציוד – שמורים עד היום, כנכס צאן ברזל, בשייטת 13.

המבצע על האי גרין היה בעל תכונה מכוננת. בין השאר יצאו ממנו שלושה שהגיעו לדרגת אלוף והיו למפקדי חיל הים. לדעתי, הם הגיעו לכך אך ורק הודות למבצע זה. בנוסף לכך, עוד ארבעה ממ שתתפי המבצע הגיעו לדרגת אלוף משנה בחיל הים ושניים נוספים – לדרגת סגן אלוף. אנשי שייטת 13 האמינו בצורך, ביכולת, בנכונות ובפוטנציאל שיש ביחידה לבצע מבצע כזה, והוכיחו כי צדקו.

(מתוך ספרו של האלוף זאב אלמוג 'עטלפים בים האדום')